

ALMAN HUKUKUNDA SOSYAL AĞLARIN DÜZENLENMESİ VE ALMAN SOSYAL AĞ KANUNU

*Regulating Social Networks in German Law and
The Network Enforcement Act Of Germany*

Bülent KENT*

Öz

Bireylerin bilgi ve düşüncelerini açıklama bakımından sosyal ağ platformları günümüzde önemli bir işleve sahiptir. Bu tür platformlarda kullanıcılar bireysel veya gruplar halinde bilgi ve düşüncelerini açıklayan içerik oluşturabildiği gibi, oluşturulan içeriği paylaşma imkânına da sahiptirler. Bununla beraber sosyal ağ platformları yalnızca bilgi ve düşünceleri paylaşma amacıyla kullanılmamakta, bunlar dışında başka amaçlar için de etkin olarak kullanılmaktadır. Örneğin sosyal ağ platformlarında tartışma kültürü genellikle agresif, saldırgan, kışkırtıcı, hakaret ve iftira içeriklidir. Bu da sosyal barışın ve birlikte yaşamının bozulmasına sebep olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Ağ, Sosyal Medya, Alman Sosyal Ağ Kanunu, Sosyal Ağların Düzenlenmesi.

---

* Profesör Doktor, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, bulent.kent@asbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6423-1698.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 18.05.2020.

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 15.06.2020.

Abstract

Social network platforms have a significant function for individuals' expression of knowledge and thoughts. In such platforms, users can create a content individually or in groups and share it where their knowledge and thoughts were illustrated. However, social networking platforms are not only used for sharing information and thoughts but are also utilised effectively for other purposes. For instance, culture of debate on social networking platforms is generally aggressive, provocative, and defamatory. This deteriorates social peace and coexistence.

Keywords: Social Network, Social Media, The Network Enforcement Act of Germany, Regulation of Social Networks.

GİRİŞ

Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin 8.11.2016 seçim kampanyasındaki deneyimden sonra¹, sosyal ağlarda "kişisel verilerin korunması" ve "hukuka aykırı içeriklerin" yol açtığı suçlara karşı mücadele birçok Avrupa ülkesinde öncelikli durum haline gelmiştir. Bu ülkeler, sosyal ağ platformlarının kötüye kullanılmasını, uygunsuz kullanılmasını engellemek ve bu platformları suç ile hakaretten uzaklaştırmak amacıyla bir takım hukuki düzenlemeler yapmaya başlamıştır. İşte Federal Almanya Meclisinde tedbir olarak 30.06.2017 tarihinde "Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanun"² (Das deutsche Gesetz zur Verbesserung der Rechtsdurchsetzung in sozialen Netzwerken (Netzwerkdurchsetzungsgesetz - NetzDG), bu amaçla kabul edilmiştir.³ Bu Kanun Türk hukukundaki 5651 sayılı Kanun ile benzerlik göstermektedir. Ancak Alman Sosyal Ağ Kanunu, 5651

¹ Cambridge Analytica isimli veri ve araştırma şirketinin, 8.11.2016 tarihli ABD seçim kampanyasında kullanılmak üzere 50 milyondan fazla ABD'li Facebook kullanıcısının verilerini toplayıp, psikolojik açıdan incelediği iddia edilmektedir.

² Kanunun Türkçe çevirisi için bkz. Sena Kontoğlu, "Alman Sosyal Ağ Kanunu," *Türkiye Adalet Akademisi Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi* 8, no. 24 (Haziran 2018): 143-150.

³ Kanun, bundan sonra kısaca "Sosyal Ağ Kanunu" olarak ifade edilecektir.

sayılı Kanuna göre sosyal ağ işletmelerine çok daha fazla yükümlülük getirdiği gibi, anılan işletmeler için bu yükümlülüklerini yerine getirmediği durumlarda yüksek idari para cezaları da öngörmüştür. Federal Adalet Bakanlığı tarafından uygulanacak idari para cezası miktarı 50 milyon Avroya kadar çıkabilmektedir. Buna ek olarak, sosyal ağ platformlardaki kişisel hakları ihlal edilen mağdurların, ihlalcilere karşı döküm verilerini servis sağlayıcılardan elde etmeleri kendilerine bir imkân olarak sağlanmaktadır.⁴

I. SOSYAL AĞ KAVRAMI VE SOSYAL MEDYA

Sosyal ağ kavramını her geçen gün daha da gelişen bugünün İnternet dünyasında tanımlamak çok kolay değildir. Alman Sosyal Ağ (soziale Netzwerke) Kanununun 1. maddesinde sosyal ağ “kullanıcıların, herhangi bir içeriği diğer kullanıcılarla paylaşmalarını veya bu içeriği kamuoyuna sunabilmelerini gelir elde etmek amacıyla sağlayan, İnternette servis sağlayıcılığı hizmeti veren işletmeler” şeklinde tanımlanmıştır.⁵ Tanımdan da anlaşılacağı gibi, sosyal ağ işletmeleri gelir elde etmek için servis sağlayıcılığı faaliyetinde bulunan birer ticari işletmedir.⁶ 5651 sayılı Kanunda sosyal ağ kavramının tanımına yer verilmemiştir. İnternet ortamının önemli aktörlerinden olan sosyal ağ kavramının 5651 sayılı Kanunda tanımlanmaması önemli bir eksikliktir.

Günlük yaşamda, sosyal medya genellikle sosyal ağlarla sınırlıdır. Sosyal medya terimi, kullanıcıların medya içeriği hakkında bilgi alışverişinde bulunduğu ve yorum yaptığı sosyal ağlardaki çevrimiçi etkinlikleri tanımlar. Sosyal medya platformlarının sunucuları, kullanıcıların kendi oluşturdukları video, resim, metin, inceleme gibi içerikleri paylaşabilmesi için teknik altyapı sunmak zorunda-

⁴ Sosyal Ağ Kanununun Genel Gereçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” Deutscher Bundestag, <http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/18/123/1812356.pdf>, 2.

⁵ Ralf Müller-Terpitz, “Soziale Netzwerke als Gegenstand des geltenden Rechts. Eine rechtssystematische Einordnung,” iç. *Netzwerkrecht, Die Zukunft des NetzDG und seine Folgen für die Netzwerkkommunikation* ed. Martin Eifert, Tobias Gostomzyk (Baden: Nomos, 2018), 45.

⁶ Sosyal Ağ Kanununun 1. madde gereçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 18.

dır.⁷Sosyal medya ve sosyal ağ kavramları araştırma alanlarına göre farklı tanımlanmıştır. Her disiplin bu kavramları kendi alanına, niteliğine ve hedeflerine uygun şekilde tanımlamıştır.

Sosyal ağ kavramının önemli bir unsuru olan içeriği “paylaşmak faaliyeti” de aynı şekilde Alman Sosyal Ağ Kanununda yer almaktadır. Paylaşmak faaliyetini İnternet içeriğini kullanıcıların hem kendi aralarında paylaşımları, hem de kamuoyuna sunabilmeleri şeklinde anlamak gerekmektedir. Burada kullanıcılar kavramına gerçek kişiler yanında tüzel kişiler de girmektedir. İnternet içeriğine rahatça erişebilmek de aynı kapsam içerisinde yer almaktadır. Sosyal ağ ile anlaşılması gereken Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn, Xing gibi işletmelerdir.⁸ Ancak bunlar dışında internet ortamında sosyal ağlar her alanda sunulmaktadır. Çok özel ilgi alanları ve konuları ilgilendiren küçük ölçekli çok sayıda sosyal ağlara da rastlamak mümkündür. İnternet ortamında öğrenciler, iş arayanlar, kedi severler, çevrimiçi oyuncular veya bulmaca sevenler için özel sosyal ağlar bulunmaktadır. Yani sosyal ağlar, arkadaş, akraba, müşteri gibi tüm insanları ve bu insanların etkileşimlerini içermektedir. Bütün bu tür sosyal ağların en önemli özelliği, kullanıcıların içeriği kendilerinin oluşturması ve sürekli olarak genişletmeleri ve yenilemeleridir. Büyük kullanıcı grupları olan sosyal ağların tanınırlığı her geçen gün artmaktadır. Sonuç olarak sosyal ağlar, İnternetteki benzer ilgi alanlarına sahip arkadaş, tanıdık veya yabancıların dijital olarak bulunduğu ve bağlantı kurduğu dijital ağlardır.

Çevrimiçi sosyal ağlar kavramı sosyal medya ile aynı anlama gelmemektedir. Facebook ve Twitter gibi sosyal ağlar sosyal medyanın sadece bir parçasını oluşturmaktadır. Sosyal medya, sosyal ağlara

⁷ Ines Mergel et al., *Praxishandbuch Soziale Medien in der öffentlichen Verwaltung* (Wiesbaden: Springer VS, 2013), 28.

⁸ Marc Liesching, “Lösungsmodell regulierter Selbstregulierung – Zur Übertragbarkeit der JMStV Regelungen auf das NetzDG,” iç. *Netzwerkrecht, Die Zukunft des NetzDG und seine Folgen für die Netzwerkkommunikation* ed. Martin Eifert, Tobias Gostomzyk (Nomos, 2018), 135; Jörn Lüdemann, “Privatisierung der Rechtsdurchsetzung in sozialen Netzwerken?,” iç. *Netzwerkrecht, Die Zukunft des NetzDG und seine Folgen für die Netzwerkkommunikation* ed. Martin Eifert, Tobias Gostomzyk (Nomos, 2018), 153.

ek olarak blogları, fotoğraf ve video platformlarını, forum ve derecelendirme platformlarını ve açık kaynak platformlarını da içermektedir.⁹ Sosyal ağlarda, kullanıcılar bilgisayar (veya bir mobil cihaz) ve İnternet ortamı aracılığıyla etkileşime girer. Bu etkileşim aynı zamanda, gerçek iletişime (yüz yüze) kıyasla bazı kısıtlamalara tabi olan “bilgisayar aracılı iletişim” olarak da bilinir. Sosyal ağların genel işlevleri, üyeler, fotoğraf albümleri, bir kişi veya arkadaş listesi tarafından görülebilir bir profil oluşturma, mesaj alma ve gönderme, durum güncellemeleri, bloglar, oyun uygulamaları ve aramadır.

II. SOSYAL AĞLARIN DÜZENLENMESİ

Sosyal ağlar birçok kişi için yaşamlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu kadar yoğun kullanıma rağmen sosyal ağların arkasındaki “sırlar, fırsatlar ve riskler” henüz açık bir şekilde ortaya konulamamıştır. Ayrıca İnternet yoluyla sosyal ağlarda da hakaret, dolandırıcılık, tehdit, şantaj, suçu ve suçluyu övme, suça tahrik, bölücülük, cinsel taciz, sahtecilik, tefecilik, casusluk, Devletin güvenliğine karşı suçlar, terör suçları ve özel hayatın ihlali suçları başta olmak üzere birçok suçun işlenebilmesi ve işletilebilmesi, suça yardım edilebilmesi mümkün hale gelmiştir. Bunlara karşı tedbir alınmadığı takdirde toplumsal barış ve beraber yaşama arzusu başta olmak üzere demokratik kamu düzeni zarar görecektir.¹⁰

Sosyal ağlarda özellikle kişisel verilerin ne ölçüde garanti altına alındığı, sosyal ağ işletmelerinin bu konudaki sorumlulukları ve nihayetinde bireylerin haklarını korumakla yükümlü olan devletin bu konudaki sorumlulukları yeterince tartışılmamıştır. Sosyal ağ işletmeleri kar amacı güden ticari işletmeler olduğu için sosyal ağ platformlarında hukuka aykırı içeriklerin önlenmesini amaçlayan özellikle de kişisel verilerin ihlalini engellemek amacıyla yüksek maliyetler gerektiren teknik alt yapı araştırma ve çalışmalarından kaçınmaktadırlar. Dolayısıyla bu tür ticari işletmelerin aldığı tedbirler yeterli midir, yoksa Devlet bu işletmeler yanında kendisi de ted-

⁹ Mergel et al., *Praxishandbuch*, 28.

¹⁰ Sosyal Ağ Kanununun 1. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 18.

bir alacak mıdır sorusu gündeme gelmektedir. Devletin tabii olarak başta bireyler olmak üzere, kamu güvenliği ve düzenini de korumak için hem teknik hem de hukuki tedbirler alması gerekmektedir. İşte devletin İnternet ortamında, hukuka aykırı içerikleri engellemek özellikle sosyal ağ platformlarında bireylerin kişisel haklarını, özel hayatını, kamu düzeni ve güvenliğini ve kişisel verileri korumak amacıyla aldığı tedbirlere internetin düzenlenmesi yani regülasyonu denilmektedir.

İnternet ortamının regüle edilmesi internet yoluyla ifade ve haberleşme hürriyetlerinin engellenmesi, kısıtlanması veya zayıflatılması anlamına gelmemektedir. Bu anlayışta internet ortamının, özellikle sosyal ağların baskı altına alınması, yönlendirilmesi ve demokratik hukuk toplum yapısına aykırı şekilde sınırlamalara maruz bırakılması savunulmamaktadır. Buradaki amaç, hukuka aykırı içeriklere karşı mağduru ve toplum düzenini korumaktır.

Devletler bireyleri, kamu güvenliği ve düzenini korumak amacıyla nasıl enerji, telekomünikasyon, gıda gibi alanlarda regülasyon faaliyetleri yerine getiriyorsa, son dönemde internet ve özellikle sosyal ağ platformlarını da hukuki yollarla regüle etme arayışlarına girmiştir. Ancak İnternet ve sosyal ağ alanları kendi özel niteliklerinden, -uluslararası boyutta faaliyet göstermelerinden, çok hızlı gelişme kaydetmelerinden ve sadece bu gelişmeyi sağlayan devletlerin denetimi altında olmalarından -dolayı üçüncü devletler tarafından diğer alanlarda olduğu gibi kolayca regüle edilememektedir. Her şeye rağmen Almanya'da Sosyal Ağ Kanunu düzenlemesinde görüldüğü gibi İnternet ve sosyal ağların regülasyonu çalışmaları devam etmektedir. Almanya'daki bu düzenlemeyi örnek alarak İngiltere, Fransa ve Rusya gibi ülkelerde hukuki düzenleme yapma çalışmalarına başlamıştır.¹¹

---

¹¹ Fiete Kalscheuer ve Christian Hornung, "Das Netzwerkdurchsetzungsgesetz– Einverfassungswidriger Schnellschuss," *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* 23 (2017): 1721.

III. SOSYAL AĞLARDA ERİŞİM ENGELLEME VE SANSÜR

Sansür, her türlü yayın ve yayım ile televizyon, radyo, sinema ve tiyatro yapım ve eserlerinin idare tarafından denetlenip yayın, yayım ve gösterilerin izne bağlı olması, bir tür kontrol mekanizmasına bağlanmasıdır. Sansür, kitle iletişim araçlarında resim, yazı, haber, karikatür gibi yayınların devlet makamları tarafından önceden incelenerek basın ve yayının yasaklanmasını ifade eder. Tanımdan da anlaşılacağı gibi erişim engelleme ile sansür kavramları farklı anlamlara gelmektedir. Nitekim Alman Federal Anayasa Mahkemesi kararına göre de, sosyal ağlarda erişim engellemesi ya da içerik çıkartılması sansür olarak değerlendirilmemektedir.¹² Erişim engelleme ya da içerikten çıkartılma “günlük editoryal faaliyet” olarak kabul edilmekte ve bu bağlamda Anayasa hukuku bakımından meşru görülmektedir.¹³ Alman Anayasa Mahkemesi bu tür yayıncılığı (Rundfunk) bir taraftan yararlı (segeneich) görürken diğer taraftan kişilik haklarını ihlal eden içerikler kısa sürede geniş bir erişim ile hızla yayılabildiği için tehlikeli (gefährlich) olarak değerlendirmektedir. Buna göre, engelleme kuralları toplum içerisinde etik olarak yayılması istenmeyen ya da kamu düzenini bozacak bir etkinliğin durdurulması için konulmuş kesin ve açık kurallardır. Sansür ise bireylerin ya da toplumun düşünce ve ifadesini baskı altına alan bir yaklaşımdır. Bu yönüyle sansür, otoritenin kaygılarını gidermede kullanılan daha katı bir tutumun yansımasıdır.¹⁴ Erişim engellemenin meşru kabul edilmesi sansürden farklı bir anlam ve uygulamaya sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak, Türkiye’de ve Almanya’da İnternet ortamında paylaşılan hukuka aykırı içeriklere sansür uygulaması ile değil, erişimin engellenmesi veya içerikten çıkartılma yöntemiyle müdahale edilmektedir.

¹² BVerfGE 33, 52 (53, 71 f.)

¹³ Rolf Schwartmann, “Verantwortlichkeit Sozialer Netzwerke nach dem Netzwerkdurchsetzungsgesetz,” *GRUR-Prax* (2017): 317.

¹⁴ Turkey Henkoğlu ve Bülent Yılmaz, “İnternet Erişim Özgürlüğünün Kısıtlanması: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme,” *Bilgi Dünyası* 14, no. 2 (Ekim 2013): 218.

IV. ALMAN SOSYAL AĞ KANUNU

Sosyal ağ platformlarında tartışma kültürü son dönemlerde genellikle agresif, saldırgan, kışkırtıcı, hakaret ve iftira içeriklidir. Bunlara karşı etkili bir şekilde mücadele edilemez ise toplum barışı bozulacak, insanların bir arada yaşama düşüncesi zayıflayacaktır. İnsanlar kullandıkları sosyal ağ platformlarında ya doğrudan ya da sahte hesap açarak sadece kendilerinden farklı siyasi düşüncede olan kişilere iftira ve hakaret etmemektedirler. Farklı futbol takımı taraftarlarına, boşandığı eski eşine, rakibi olan işletmeye veya sahibine, dersinden kaldığı öğretmeni ya da üniversite öğretim üyesine, kendisinin görev yerini değiştiren ya da işine son veren yöneticisine, herhangi bir sorun yaşadığı komşusu ya da arkadaşına, işyerinde rakibi olan iş arkadaşına veya farklı dinlere ve milletlere küfür, hakaret ve iftiralar da yapmaktadırlar. Sosyal ağ işletmeleri gerek teknik gerekse ekonomik maliyetlerden dolayı bu tür içeriklerin engellenmesinde yeterli özeni göstermemektedir. Alman Sosyal Ağ Kanununun genel gerekçesinde de, insan onurunun, toplumsal barışın, birlikte yaşamın ve demokratik düzenin korunması bakımından sosyal ağ işletmelerinin bu tür hukuka aykırı ya da cezalandırılabilir içeriklerin engellenmesi konusunda gerekli özeni göstermedikleri ifade edilmiştir.¹⁵ Aynı şekilde Kanunun genel gerekçesinde yer alan görüşe göre, sosyal ağ işletmelerinin şeffaflığı da yetersizdir. Sosyal ağ işletmeleri tarafından platformlarında hukuka aykırı ya da cezalandırılabilir içeriğin kaldırılması ve engellenmesi hakkında yayınlanan bilgiler yeterli değildir. Alınan şikâyetler dava grubuna göre ayrılmamaktadır. Şikâyet usulleri etkin ve şeffaf değildir. Sosyal ağ işletmeleri şikâyetlerin yüzde kaçının silinmeye veya askıya alınmasına yol açtığını açıklamamaktadır. Sosyal ağ platformlarında görülen bir diğer sorunu da sahte hesaplarla üretilen sahte haberler (FakeNews) oluşturmaktadır.¹⁶

¹⁵ Sosyal Ağ Kanununun Genel Gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 11.

¹⁶ Mario Martini, *Blackbox Algorithmus – Grundfragen einer Regulierung Künstlicher Intelligenz* (Berlin: Springer, 2019), 216.

Almanya Adalet Bakanlığı 2015 yılında Facebook, Twitter ve Youtube gibi sosyal ağ işletme temsilcileri ile görüşmeler yaparak, bu tür platformlarda Alman hukukuna göre hukuka aykırı içeriklerin kontrol edilmesi, tespit edilmesi ve 24 saat içerisinde bunların erişimlerinin engellenmesini talep etmiştir.¹⁷ Ancak ilerleyen zamanda hukuka aykırı içeriklere beklenen düzeyde erişim engelleme yapılmamıştır (Noch immer werden zuwenige strafbare Inhalte gelöscht).¹⁸ İşte bu nedenle Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanun 01.01.2018 tarihinde yürürlüğe konulmuştur. Kanunda “İyileştirilmesi” kavramı bilinçli bir şekilde kullanılmıştır. Söz konusu Kanunla sosyal ağ işletmeleri için yeni erişim engelleme yükümlülüklerinin getirilmesi değil, sosyal ağlar ile ilgili kanunların uygulanmasının, somutlaştırılmasının sağlanması amaçlanmıştır.¹⁹ Almanya’da erişim engelleme ya da içerikten çıkartma ile ilgili düzenlemeler zaten Telemedia Kanununun 10. maddesinde yer almaktadır.²⁰ Sosyal Ağ Kanununda ayrıntılı olarak yer verilen “hukuka aykırı içerikler” de Alman Ceza Kanununda öngörülmüştür. Yasa koyucu, Sosyal Ağ Kanunu ile farklı kanunlarda düzenlenen bu tür ilgili hükümlerin uygulanmasını hem “standardize etmiş, hem de somutlaştırmıştır.”²¹ Bir başka ifadeyle, farklı kanunlarda düzenlenen hükümlere tek bir kanunda yer verilerek bu hükümlerin uygulanmasının “iyileştirilmesi” amaçlanmıştır.²²Yasa koyucu ayrıca yoğun kullanıcıların olduğu Facebook, Twitter ve Youtube gibi sosyal ağlarda yetersiz ceza hukuku uygu-

¹⁷ Sosyal Ağ Kanununun Genel Gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 1.

¹⁸ Bu süreçte YouTube cezalandırılabilir (strafbareInhalte) içeriklerin ortalama % 90’ını engellemiştir. Buna karşılık Facebook sadece %39, Twitter ise %1 engelleme yapmıştır, Sosyal Ağ Kanununun Genel Gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 2.

¹⁹ Frank Meixner ve Pia Figge, “Das deutsche Netzwerkdurchsetzungsgesetz. Gesetzgeberische Motive, Aufbau und erste Erfahrungen,” *Notes du Cerfa* 149 (2019): 6.

²⁰ Martini, *Blackbox Algorithmus*, 216.

²¹ Meixner ve Figge, “Das deutsche Netzwerkdurchsetzungsgesetz,” 7.

²² Sosyal ağ işletmeleri hukuka aykırı içeriklerin etkili ve gecikmeksizin engellenmesi ile yükümlü olmalarına rağmen yeterli hassasiyeti göstermemişlerdir, Sosyal Ağ Kanununun Genel Gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 1.

lamalarından ortaya çıkan ve her geçen gün artan sorunları bu tür düzenlemeler ile çözmeyi düşünmektedir.²³ Kanun sadece Alman Ceza Kanununa göre suç olarak nitelendirilen hukuka aykırı içerikleri cezalandırmak amacı gütmeyip, aynı zamanda hukuka aykırı içeriklerin sosyal ağlardan çıkarılmasını da amaçlamaktadır.²⁴

Sosyal Ağ Kanunu Almanya'da üzerinde en fazla tartışılan kanunlardan birisini oluşturmaktadır.²⁵ Söz konusu Kanun literatürde "Bazı sorunlar, diğer sorunların çözümünde ortaya çıkmaktadır"²⁶ anlayışına iyi bir örnek olarak gösterilmektedir.²⁷ Çünkü bir tarafta insan onurunu ilgilendiren kişisel hakların, özel hayatın korunmasına yönelik içerikler engellenirken ya da kamu düzenini bozmaya yönelik hukuka aykırı içerikler engellenirken, diğer tarafta ifade ve haberleşme özgürlüğü kısıtlanabilmektedir.

Alman Sosyal Ağ Kanunu hem düzenleniş bakımından hem de "hukuka aykırı içeriklerin" engellenmesi tarzı bakımından eleştirilmiştir. Kanun engelleme ya da içerikten çıkartmayı öncelikle kullanıcıların şikâyetine ve sosyal ağ işletmelerinin bu doğrultuda işlem yapmasına bağlamıştır. Sosyal ağ işletmeleri hukuka aykırı içeriklerin engellenmesi amacıyla oluşturulan şikâyet sisteminin şeffaf ve anlaşılabilir olması bakımından her türlü tedbiri almakla yükümlü tutulmuştur. İşletmeler şikâyeti aldıktan sonra "doğrudan" yani herhangi bir mahkeme kararına ihtiyaç duymadan 24 saat içerisinde hukuka aykırı içeriği engellemek zorundadır. Facebook, Twitter ve Youtube gibi sosyal ağ işletmelerinin kendi sayfalarında gösterdikleri ve bütün ülkelerde geçerli olan şikâyet yollarına ilişkin bilgileri yeterli görülmemiştir. Bundan dolayı Almanya'da sadece bu ülke-

²³ Lüdemann, "Privatisierung der Rechtsdurchsetzung," 153.

²⁴ Meixner ve Figge, "Das deutsche Netzwerkdurchsetzungsgesetz," 6.

²⁵ Martin Eifert, "Das Netzwerkdurchsetzungsgesetz Plattformregulierung," iç. *Netzwerkrecht, Die Zukunft des NetzDG und seine Folgen für die Netzwerkkommunikation* ed. Martin Eifert, Tobias Gostomzyk (Nomos, 2018), 9.

²⁶ Yazar bu ifadesiyle, bir taraftan sosyal ağların kullanımı ile ortaya çıkan sorunlar çözümlenirken, diğer taraftan ifade ve haberleşme hakkının tehlikeye düştüğünü anlatmaya çalışmaktadır.

²⁷ Lüdemann, "Privatisierung der Rechtsdurchsetzung," 153.

deki kullanıcıların yararlanabileceği, yeterli uzman personel ve teknik alt yapı ile oluşturulan bir şikâyet mekanizmasının kurulması öngörülmüştür.

Facebook, Twitter ve Youtube gibi sosyal ağ işletmeleri “güvenli metin aktarma iletişim protokolü” olarak tanımlanan HTTPS protokolünü kullanmaktadırlar.²⁸HTTPS protokolünün yaygınlaşması ile sosyal ağ işletmelerinin kullanıldığı ülkelerde hukuka aykırı içeriğin URL’den erişiminin engellenmesi mümkün olmamaktadır. Bu şu anlama gelmektedir: HTTPS protokolü kullanan Facebook, Twitter ve Youtube gibi sosyal ağ işletme merkezlerinin bulunduğu Amerika’dan hukuka aykırı içerikleri kendileri engellemediği sürece, bu tür hukuka aykırı içerikler sosyal ağ platformlarında sürekli kalacak ve hiçbir şekilde engellenemeyecektir. Sadece alan adından sosyal ağ işletmesinin tamamen engellenmesi söz konusu olmaktadır ki, bu yol ise tercih edilmemektedir. İşte Almanya’da kurulan şikâyet sistemi ve bu sistemde yer alan temsilci bulundurma yükümlülüğü ile yukarıda belirtilen sorunların ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.

Kanun toplam altı maddeden oluşmaktadır. İlk maddede Kanunun uygulama alanı, kapsamı ve hangi sosyal ağ işletmelerinin bu kapsama girdikleri düzenlenmiştir. Bu maddenin üçüncü fıkrasında “açıkça hukuka aykırı içeriği” tanımlayan bir suç kataloğuna da yer verilmiştir. İkinci maddede sosyal ağlarda paylaşılan hukuka aykırı içerikler ile ilgili şikâyetler ve düzenli olarak raporlama yükümlülüğü ve bu raporun içeriğinin ne şekilde olacağı gösterilmiştir. Üçüncü maddede ise, sosyal ağ işletmelerinin hukuka aykırı içerikler hakkındaki şikâyetleri inceleme ve kendi özdenetimlerini yerine getirme usullerine değinilmiştir. Dördüncü maddede tek tek sayılan ve kabahat kabul edilen işleri kasıtlı olarak veya ihmal ederek yapanlara uygulanacak idari para cezaları düzenlenmiştir. Beşinci maddede iki ayrı konuda yetkili kişi atanmasına yer verilmiştir. Bunlardan ilkinde, sosyal ağ işletmelerinin, Almanya’da bir kişiyi

---

²⁸ Erişim engellemede HTTPS protokolü konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Bülent Kent, *Türkiye’de İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 68.

“temsilci” olarak atamaları ve bu kişinin şikâyetler, mahkeme ve idare karşısında tam yetkili kılınması öngörülmüştür. Diğerinde ise kolluk ve adli makamlarının soruşturmalara yönelik bilgi taleplerini karşılamak üzere “irtibat kişisi” atanması hüküm altına alınmıştır. Altıncı maddede geçici hükümlere yer verilmiştir.

A. Sosyal Ağ İşletmelerinin Öz Denetimi

Sosyal ağlar, sosyal tartışma kültürünün iyileştirilmesi için sorumluluk sahibidirler. Dolayısıyla bunun gereğini yapmak zorundadırlar. Almanya’da sosyal ağların mevcut araçlarının ve vaat ettikleri taahhütlerinin yeterli etkisinin olmadığı ve önceki yasanın uygulanmasında önemli sorunlar olduğu bilinmektedir.²⁹ Bu nedenle sosyal ağ işletmelerine karşı güçlendirilmiş iyileştirilme kurallarının getirilmesi, sosyal ağlardaki hukuka aykırı içeriklere karşı etkili ve acil önlemler alınması gerekmektedir. Alman kanun koyucu hukuka aykırı içeriklerin engellenmesi bakımından öncelikli olarak “öz denetimi” (Selbstregulierung) bir önlem olarak öngörmüştür. Buna göre, sosyal ağ işletmelerinin hukuka aykırı içeriklerin yayılmasını daha baştan engellemeleri gerekmektedir. Bu yapılamıyor ise hukuka aykırı içerik hakkında kullanıcı mağdurlar tarafından şikâyet başvurusunda bulunduğu anda, bu tür içeriklerin engellenmesi gerekmektedir.

Almanya’da Türkiye’de olduğu gibi hukuka aykırı içeriklere erişimin engellenmesi sulh ceza hâkimliklerinden değil, doğrudan sosyal ağ işletmelerinden talep edilmektedir. Böylece Sosyal Ağ Kanunu öz denetim sisteminde, özellikle sosyal medya alanında “kamu düzeninin korunması” sorumluluğunu sosyal ağ işletmelerine yüklemiştir.³⁰Bu durum literatürde eleştirilmektedir. Çünkü hangi içeriklerin hukuka aykırı içerik olduğunun değerlendirilmesi ve bunların engellenmesi bir mahkeme tarafından değil, şikâyet yoluyla yapılan başvuru üzerine Kanunun öngördüğü süre ve usulde sosyal ağ işletmeleri tarafından yapılmaktadır.³¹

²⁹ Sosyal Ağ Kanununun Genel Gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 11.

³⁰ Nikolas Guggenberger, “Das Netzwerkdurchsetzungsgesetz in der Anwendung,” *NJW* (2017): 2577.

³¹ Liesching, “Lösungsmodell,” 135.

Sosyal Ağ Kanunu Almanya’da, sosyal ağların yer sağladıkları içerikten dolayı sorumluluğunu düzenleyen önemli bir adım olarak görülmektedir.³² Sosyal ağ işletmelerinin merkezleri veya subelerinin Almanya’da olup olmaması burada önem taşımamaktadır.³³ Genel olarak Kanun ile sosyal ağlarda hukuka aykırı “sahte haberler” (Fake News) ve “nefret suçu” (Hasskriminalität) paylaşımlarına karşı mücadele edilmesi amaçlanmaktadır.³⁴ Bu mücadelenin ise sosyal ağ işletmeleri tarafından bizzat yapılması öngörülmüştür. Böylece sosyal ağlara önemli yükümlülükler yüklenmiştir.³⁵

B. Sosyal Ağ Kavramına Getirilen Sınırlandırma

Sosyal Ağ Kanununda düzenlenen yükümlülükler Telemedya Kanununda düzenlenen bütün servis sağlayıcıları açısından geçerli olmayıp, sadece büyük sosyal ağ işletmeleri için geçerlidir. Sosyal ağlar, Sosyal Ağ Kanununun 1/1 maddesinde, kar amacı ile kullanıcıların herhangi bir içeriği diğer kullanıcılarla paylaşmasını, dağıtmasını veya halka açık hale getirmesini sağlayan platformları işleten telemedya servis sağlayıcıları olarak tanımlanmaktadır.³⁶ Kanun, sosyal ağ kavramını tanımladıktan sonra, Kanun kapsamına girmeyen sosyal ağlara da ayrıca yer vermiştir. Bir başka ifadeyle Kanun kapsamında yer almayan, istisna tutulan dört farklı sosyal ağ platformu da Kanunda açıkça ifade edilmiştir. Bunlar gazetecilik veya yayıncılık faaliyetinde bulunan platformlar, bireysel iletişim kurmaya yarayan platformlar, spesifik bir içeriğin yayılmasını sağlayan platformlar ve Almanya’da iki milyonun altında kayıtlı üyesi bulunan platformlardır. 5651 sayılı Kanunda sosyal ağ kavramına yer verilmediği için sınırlamalardan da bahsedilmemiştir.

³² Schwartmann, “Verantwortlichkeit,” 317.

³³ Guggenberger, “Das Netzwerkdurchsetzungsgesetz,” 2577.

³⁴ Sosyal Ağ Kanununun Genel Gereği, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 12.

³⁵ Schwartmann, “Verantwortlichkeit,” 317.

³⁶ Sosyal Ağ Kanununun Genel Gereği, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 12.

1. Gazetecilik veya Yayıncılık Faaliyetinde Bulunanlar

Sosyal Ağ Kanunu kapsamı dışında yer alan ilk grubu gazetecilik veya yayıncılık faaliyetleri bağlamında kendi editoryal içeriklerini sunan sosyal medya platformları oluşturmaktadır. Sosyal Ağ Kanununun 1/1. maddesinde bu durum açıkça ifade edilmiştir. Gazetecilik-editoryal faaliyeti yürüten platformlar sunumlarından kendileri sorumlu tutulmaktadır. Bu nedenle, "Kanunun uygulanması bakımından "bunlar sosyal ağ olarak kabul edilmemekte ve Kanunun kapsamı dışında yer almaktadır. Gazetecilik-editoryal faaliyetleri Eyaletler Arası Yayın Sözleşmesinin (Das Rundfunkstaatsvertrag) 54ff. maddesinin hükümlerine tabidir.³⁷

Sosyal Ağ Kanununun 2 ve 3. bentlerine göre farklı bir sosyal ağın altyapısını kullanarak kendi gazetecilik-editoryal faaliyetlerini kullanıma sunan platformlarda bu Kanunun kapsamında herhangi bir yükümlülüğe tabi değildir. Facebook'da kendi sitesini ya da profilini oluşturarak, altyapısını kullanılabilir hale getirmek için kullanılan sosyal ağlar, bunlara örnek verilebilir.³⁸

2. Bireysel İletişim Kurmaya Yarayan Platformlar

Telemedya Kanununun 10. maddesine uygun olarak sadece içeriği diğer kullanıcılarla değiştirmek ve halka açık hale getirmek amacıyla kullanıcılar için depolamak üzere tasarlanmış platformları işleten sosyal ağ işletmeleri kapsam dâhilindedir.³⁹ Bundan dolayı bireysel iletişim hizmetleri, özellikle e-posta hizmetleri ve kapalı platformlar kapsam dışında yer almaktadır. Böylece bir diğer Kanun kapsamı içerisinde yer almayan ve istisna tutulan grubu ise "bireysel iletişime kurmaya yarayan" (Dienste der Individualkommunikation) platformlar oluşturmaktadır.

³⁷ Sosyal Ağ Kanununun 1. madde gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 19.

³⁸ Sosyal Ağ Kanununun 1. madde gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 19.

³⁹ "İçeriğin değişimi" her zaman yönetsel olarak tanımlanmış grup üyeleri veya sohbet üyeleri arasında gerçekleşmektedir. "Paylaşım" ve "kamuya açık hale getirme" ise kullanıcı tarafından belirlenmiş kullanıcı, bireysel alıcıdır, Sosyal Ağ Kanununun 1. madde gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 18.

“Bireysel iletişim kurmaya yarayan platformlar” Kanununun uygulanmasında açıkça istisna olarak görülmesine rağmen, ne Kanunda ne de gerekçesinde bu kavram tanımlanmamıştır. Kanunun gerekçesinde kullanıcılar için sadece içerik paylaşımında bulunmak veya paylaşmak için içerik depolamak üzere tasarlanmış platformlar Telemedya Kanununun 10. maddesine göre servis sağlayıcı olarak kabul edilmekte ve bundan dolayı bireysel iletişim hizmetleri, özellikle e-posta hizmetleri, platform kapsamında yer almamaktadır, denilmektedir.⁴⁰ Söz konusu kavramdan E-Mail, Messenger hizmetleri, Skype ve WhatsApp anlaşılmaktadır.⁴¹

3. Spesifik Bir İçeriğin Yayılmasını Sağlayan Platformlar

Sosyal Ağ Kanunu kapsamında yer almayan üçüncü grubu “spesifik bir içeriğin yayılması (zur Verbreitungsspezifischer Inhalte) için tasarlanan platformlar” oluşturmaktadır. Bu tür platformlardan da özellikle mesleki sosyal ağlar (berufliche Netzwerke), uzman portaller (Fachportale), online oyun (Onlinespiele) ve satış platformları (Verkaufsplattformen) anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Kanun kapsamında bunlarında yükümlülükleri bulunmamaktadır.⁴² Ayrıca, “World of Warcraft” ve “Amazon” sosyal ağları da kapsam dışında yer almaktadır.

4. Almanya’da İki Milyondan Az Kayıtlı Üyesi Bulunan Platformlar

Sosyal Ağ Kanununun 1. maddesinin 2. fıkrasında sosyal ağ kavramına dördüncü bir istisna daha getirilmiştir. Bu istisnaya göre, Almanya’da iki milyonun altında kayıtlı üyesi bulunan sosyal ağ işletmeleri Kanunun 2. (Rapor hazırlama yükümlülüğü) ve 3. (Hukuka aykırı içeriklere karşı şikâyet mekanizması oluşturma) maddelerinden muaf tutulmuşlardır. Bu düzenleme ile daha küçük sosyal ağların karmaşık ve ağır denetim yükümlülüklerinden kurtulması amaçlanmıştır. Böylece Kanunda yer alan şartlar sadece uygun ve yeterli kaynaklara ve kapasiteye sahip sosyal ağlar için geçerli kılınmıştır.

⁴⁰ Sosyal Ağ Kanununun 1. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 18.

⁴¹ Guggenberger, “Das Netzwerkdurchsetzungsgesetz,” 2578.

⁴² Guggenberger, “Das Netzwerkdurchsetzungsgesetz,” 2578.

İki milyonun altında kayıtlı üyesi bulunan sosyal ağ işletmelerinin muaf tutulmasının diğer bir sebebi ise değiştirilen ve paylaşılan veya kamuya açık hale getirilen içeriğin “sürekli etkisidir”. Çok sayıda kullanıcı için, içeriğin erişimi düzenli olarak daha yüksektir. Yani kayıtlı üye sayısı arttıkça paylaşılan içeriğin etkisi ve kalıcılığı da artmaktadır.⁴³ Bu nedenle iki milyondan fazla üyesi olan sosyal ağ işletmeleri Kanunun muhatabı kabul edilmiştir.

Sosyal Ağ Kanununa göre bir platformu ziyaret etme, yani kullanma yeterli olmayıp açıkça kayıt yaptırıp üye olmak aranmaktadır. Bir başka ifadeyle Almanya’da iki milyonun altında kayıtlı üyesi olan sosyal ağ platformlarının şikâyetler hakkında rapor hazırlama yükümlülüğü bulunmamaktadır. Düzenlemeye göre, sosyal ağ kullanıcılarının kayıtlı iki milyonunun Almanya’da yaşaması gerekmektedir. Bundan dolayı sosyal ağ platformunun nerede aktif kullanıldığı değil, kullananların nerede yaşadığı önemli görülmektedir.⁴⁴

C. Hukuka Aykırı İçerik

Sosyal ağ platformlarında bir taraftan ifade özgürlüğü gibi temel insan hak ve özgürlüklerinin kullanımı, haberleşme ve bilgiye erişim yaygınlaşırken, diğer taraftan da sahte hesaplarla veya yalan haberlerle insan onurunun, kişisel verilerin, özel yaşama saygının ihlal edildiği görülmektedir. Hemen belirtmek gerekir ki, internet ortamında sadece bu tür hak ve değerlerin ihlali söz konusu olmayıp ayrıca kamu düzeninin bozulmasına yönelik faaliyetlerin olduğu da bilinmektedir. Son dönem sosyal ağlar ile ilgili çalışmalarda önemli bir kavram kullanılmaya başlanmıştır. Bu kavram internet ortamında “hukuka aykırı içerik”dir (rechtswidriger Inhalt). Hukuka aykırı içerik Kanunun gerekçesinde belirtildiği üzere Sosyal Ağ Kanununda “merkezi bir bağlantı” oluşturan kavram olarak görülmektedir.⁴⁵ 5651 sayılı Kanununda hukuka aykırı içerik kavramın-

⁴³ Almanya’da iki milyondan fazla kullanıcısı olan, dolayısıyla Kanun kapsamında on civarında sosyal ağ platformu olduğu düşünülmektedir. Sosyal Ağ Kanununun Genel Gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 3.

⁴⁴ Kalscheuer ve Hornung, “Das Netzwerkdurchsetzungsgesetz,” 1721.

⁴⁵ Sosyal Ağ Kanununun 1. maddesi Gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 19.

dan bahsedilmemektedir. 5651 sayılı Kanununda da hukuka aykırı içerik kavramına hangi faaliyetlerin girdiği Almanya'da olduğu gibi sayma yoluyla belirtilebilir. İnternet ortamında paylaşılan her türlü içerik ifade özgürlüğü ve haberleşme ve bilgi edinme özgürlüğü kapsamında değerlendirilmekte, bu hakların sınırını hukuka aykırı içerikler oluşturmaktadır.

Hukuka aykırı içerik kavramı Alman Sosyal Ağ Kanununun 1/3. maddesinde düzenlenmiştir. Düzenlemede İnternet ortamında hangi paylaşımların "hukuka aykırı içerik" olduğu Alman Ceza Kanununa atıf yapılarak sayma yöntemi ile gösterilmiştir. "İnternet ortamında katalog suç" olarak nitelendirilen ve 20 ayrı maddeden oluşan bu suçlar ağırlıklı olarak üç alanı kapsamaktadır.⁴⁶ Bunlardan ilki kamu güvenliği ve düzenini bozucu, yani demokratik hukuk devletini ihlal eden suçlardır. Aşağıda daha ayrıntılı gösterilen bu suçlar 5651 sayılı Kanunun 8/A maddesinde de yer alan "millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması" ifadelerine tekabül etmektedir. 5651 sayılı Kanunun 8/A maddesinde "millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması" şeklinde genel ifade kullanılırken, Alman Sosyal Ağ Kanununda 13 ayrı maddede kamu güvenliği ve düzenini bozucu, demokratik hukuk devletini ihlal eden suçlar ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Hukuka aykırı suç kataloğunun ikinci suç tipi "cinsel konulu içerikleri" kapsamaktadır. Çocuk ve gençleri porno gibi cinsel içerikli yayınlardan korumak amacıyla oluşturulan bu tür suçlar iki madde halinde düzenlenmiştir. Bu maddeler 5651 sayılı Kanunun 8. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendinde yer alan "Çocukların cinsel istismarı" ve (5) numaralı alt bendinde yer alan "Müstehcenlik" içerikleri ile benzerlik göstermektedir. Hemen belirtmek gerekir ki; Alman Sosyal Ağ Kanunundaki düzenleme daha çok çocuk ve gençleri porno içerikli yayınlardan korumayı ve çocuk pornosunun engellenmesini amaçlamaktadır. 5651 sayılı Kanunun ilgili maddesi daha genel bir düzenleme içermektedir.

⁴⁶ Kalscheuer ve Hornung, "Das Netzwerkdurchsetzungsgesetz," 1722.

Son olarak, kişisel hakları ve özel hayatı ihlal eden içeriklere erişiminin engellenmesine yer verilmiştir. Bir başka ifadeyle “insan onurunu” ihlal eden suçlar düzenlenmiştir⁴⁷. Dört ayrı maddede düzenlenen bu suçlar, 5651 sayılı Kanunda kişilik haklarının ihlalinde erişim engelleme öngören 9. madde ile özel hayatın gizliliğinin ihlalinde erişim engelleme öngören 9/A maddeleriyle benzerlik göstermektedir.

Alman Sosyal Ağ Kanunu bu üç türlü suç tipi dışında ayrıca “dini değerleri” ihlal eden içerikleri de hukuka aykırı içerik kabul etmekte ve katalog içinde bunlara da yer vermektedir. Hukuka aykırı içerik kapsamında yer alan dini inanç ve dünya görüşlerine, dini cemaatlere ve inançlara, din ve fikir topluluklarına hakaret içeren içerikler için ilgili sosyal ağ işletmesine başvurularak bu tür yayınlara erişimin engellenmesi talep edilmektedir.

Sosyal Ağ Kanununun 1/3. maddesine göre, “Yasadışı içerik, “§ 184d, 86, 86a, 89a, 91, 100a, 111, 126, 129 ile 129b, 130, 131, 140, 166, 184b suçlarını oluşturan 1.maddenin kapsamı dahilindeki içerikler ile; 185 ile 187, 201a, 241 veya 269 nolu paragraflarda Ceza Kanununda belirtilen suçları kapsayan içerikler” dir.

Sayma yöntemi ile gösterilen hukuka aykırı içerikler kapsamına Alman Ceza Kanununa atıf yapılarak aşağıdaki suçlar girmektedir:

- ▶ Pornografik içeriklerin elektronik bilgi ve iletişim araçları ile erişime sunulması ve çocukların ve gençlerin pornografik içeriklere elektronik bilgi ve iletişim araçlarında erişebilmesi (Alman Ceza Kanunu §184d),
- ▶ Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasaya aykırı kabul edilen Nazi Partisi gibi organizasyonların propaganda araçlarının yayılması (Alman Ceza Kanunu §86),
- ▶ Anayasaya aykırı parti ve organizasyonların propaganda sembollerinin (Nazi sembolü gibi) kullanılması (Alman Ceza Kanunu §86a),

⁴⁷ Kalscheuer ve Hornung, “Das Netzwerkdurchsetzungsgesetz,” 1722.

- ▶ Devlet güvenliğini ağır bir şekilde tehlikeye düşüren bir cebir ve şiddet suçunun hazırlığını yapma (Alman Ceza Kanunu §89a),
- ▶ Devlet güvenliğini ağır bir şekilde tehlikeye düşüren bir cebir ve şiddet suçu işlemek için yol gösterme (Alman Ceza Kanunu §91),
- ▶ Devletin dış güvenliğine ilişkin sırlarının açıklanması ve casusluk amacıyla yapılan sahtecilik (Alman Ceza Kanunu §100a),
- ▶ Açık şekilde suç işlemeye teşvik ve çağrı (Alman Ceza Kanunu §111),
- ▶ Suç işlenmesi tehdidi ile kamu barışını bozma (Alman Ceza Kanunu §126),
- ▶ Suç işlemek amacıyla örgüt kurmak (Alman Ceza Kanunu §129),
- ▶ Yurt dışında suç işlemek üzere kurulan örgütler ve terör örgütlerinin yaygın olarak zorla kazanç ve eşya almaları (Alman Ceza Kanunu §129b),
- ▶ Halkı kin ve düşmanlığa kışkırtma (Alman Ceza Kanunu §130),
- ▶ Suç işlemeye tahrik (yönlendirme), cebir (Alman Ceza Kanunu §131),
- ▶ Suç işlenmesinin ödüllendirilmesi ve suç işlenmesini onaylama (Alman Ceza Kanunu §86),
- ▶ Dini inanç ve dünya görüşlerine, dini cemaatlere ve inançlara, din ve fikir topluluklarına hakaret etme ve bunların dini ibadetlerini kiliselerde ya da diğer ibadet yerlerinde kasıtlı ve kabaca rahatsız etme (Alman Ceza Kanunu §166),
- ▶ Çocuk pornografisine ilişkin yazılı/basılı içerikleri yaymak, edinmek ve zilyetliğinde bulundurmak (Alman Ceza Kanunu §184b),
- ▶ Hakaret (Alman Ceza Kanunu §185),

- ▶ İftira (Alman Ceza Kanunu §187),
- ▶ Fotoğraf çekmek suretiyle özel hayatın gizliliğinin ihlali (Alman Ceza Kanunu §201a)
- ▶ Tehdit (Alman Ceza Kanunu §141),
- ▶ İspat açısından önemli verilerde sahtecilik (Alman Ceza Kanunu §269).

Ceza Kanununa atıf yapılarak sayma yöntemi ile belirtilen bu içeriklerden herhangi birisi internet ortamında paylaşırsa, ilgili kişi mahkeme kararına ihtiyaç duymadan sosyal ağ işletmesine başvurarak içeriğe erişimin engellenmesini ya da çıkartılmasını talep edebilecektir. Sosyal ağ işletmesi ise erişimin engellenmesi konusunda, haberleşme hürriyetinin ya da düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin ihlal edildiği savunmasını yapamayacaktır. Ceza Kanununa atıf yapılarak açıkça gösterilen söz konusu maddeler dışında yer alan içerikler için erişim engelleme talep edildiğinde sosyal ağ işletmesi bu içerikleri engellemez ise, Kanun kapsamında bir yaptırımla karşılaşmayacaktır. Ancak bu tür içerikler için ilgili sosyal ağ işletmesine şikâyet edilmesini engelleyen bir hüküm de bulunmamaktadır.

D. Raporlama Yükümlülüğü

Sosyal Ağ Kanununun 2. maddesinde sosyal ağ işletmelerine rapor hazırlama yükümlülüğü getirilmiştir. Sosyal ağ işletmeleri, raporda kendilerine yapılan hukuka aykırı içeriklere karşı şikâyetlerin gereği için nasıl tedbir alacaklarını, bunlarla nasıl ilgileneceklerini raporda göstermek zorundadırlar. Sosyal ağ işletmelerinin günümüzde kamuya açıklanan şeffaflık raporlarında, hukuka aykırı şikâyetlerin toplam sayısının nasıl belirleneceği, kullanıcılar tarafından hukuka aykırı içeriğin bildirilme sayısı ve hangi zamanda bildirilen bu tür içeriklerin erişiminin engellenip engellenmediği konusunda yeterli bilgiye yer verilmemektedir.

Kamuya açıklanan raporlardan ayrıca sosyal ağ işletmelerinin yukarıda belirtilen çalışmaları yapacak personelinin nasıl oluştuğu ve bunların hangi niteliklere sahip oldukları konusu da anlaşılammak-

tadır. İşte bu sebeplerle “yasal olarak rapor hazırlama” yükümlülüğüne ihtiyaç duyulmaktadır. Böylece kamuoyu için gerekli şeffaflık oluşturulacaktır. Ayrıca bu alanda bir yasal etki değerlendirmesi, özellikle nefret suçu ve diğer cezalandırılabilir suç içerikleriyle ilgili şikâyetler bağlamında nasıl mücadele edileceğinin değerlendirilmesi ve tedbir alınması için düzenli raporlama gerekli görülmüştür.⁴⁸

1. Raporlama Yükümlüğünün Şartları

Sosyal Ağ Kanunu raporların nasıl olması ve neleri içermesi gerektiği konusunda ayrıntılı hükümler içermektedir. Kanun’un 2/1. maddesine göre; “Bir yıl içerisinde hukuka aykırı içerikten dolayı yüzden fazla şikâyet alan sosyal ağ işletmeleri, platformlarında kanuna aykırı içerikle ilgili şikâyetlerin ele alınması hakkında ve (2) numaralı fıkrada sayılan hususları kapsayan konularda altı ayda bir Almanca rapor hazırlamakla yükümlüdür. Söz konusu raporları Federal Gazetede ve kendi internet sitelerinde ilgili altı aylık sürenin bitiminden en geç bir ay içinde yayınlamak zorundadırlar. Kendi internet sitelerinde yayınlanan raporlar kolaylıkla anlaşılabilir, doğrudan ve sürekli erişilebilir olmalıdır”. Görüldüğü gibi söz konusu düzenleme sosyal ağ işletmelerine hukuka aykırı içerikler ile ilgili kendilerine yapılan şikâyetleri nasıl yerine getireceklerine ilişkin rapor hazırlama yükümlülüğü getirmiştir.

Raporlama yükümlülüğü iki önemli amaca hizmet etmektedir. Bunlardan ilki, sosyal ağ işletmeleri hukuka aykırı içeriklerle kendileri henüz herhangi bir şikâyet söz konusu olmadan etkin mücadele edecek ve dolayısıyla az sayıda şikâyet alacaklardır. Böylece az şikâyet alan işletmeler rapor hazırlama yükümlülüğünden kurtulacaklardır. Hukuka aykırı içeriklerle etkin mücadele etmedikleri takdirde daha fazla şikâyet alarak raporlama yükümlülüğü altına girecekler, böylece itibarları zedelenebilecektir. Yasa koyucu bu düzenleme ile yukarıda bahsedildiği gibi sosyal ağ sağlayıcılarının kendi faaliyet alanlarında “öz denetimi”⁴⁹ (Selbstregulierung), yani “sosyal ağ regülasyonu”nu kendilerinin yapmasını öngörmektedir.

⁴⁸ Sosyal Ağ Kanununun 2. maddesi gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 20.

⁴⁹ Liesching, “Lösungsmodell,” 136ff.

Raporlama yükümlülüğünün diğer bir amacı ise söz konusu yükümlülük ile şikâyet eden kullanıcıların, şikâyetlerinin sonuçlandırıldığını ve gerekli yaptırımların uygulandığını görmeleri böylece hukuki güvenliklerinin sağlandığını hissetmeleridir.⁵⁰ Düzenlemeye göre, raporlama yükümlülüğü bütün sosyal ağ sağlayıcılarına değil, ancak hukuka aykırı içerikten dolayı bir yıl içerisinde yüzden fazla şikâyet alan sosyal ağ işletmelerine getirilmiştir. Dolayısıyla bir sosyal ağ işletmesinin bir yıl içerisinde yüzden daha az şikâyet almış ise rapor hazırlama yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Söz konusu Kanun hükmünde herkesin okuyup anlayabilmesini sağlamak bakımından raporun Almanca olması gerektiği açıkça vurgulanmıştır. Sosyal ağ işletmeleri genellikle Amerikan kökenli olduğu için raporun İngilizce ya da bir başka dilde yayınlanmasını engellemek amacıyla bu yol tercih edilmiştir. Raporların hem Federal Gazetede hem de sosyal ağ işletmelerinin kendi internet sitelerinde yayınlanması gerekmektedir. Ayrıca raporların ilgili altı aylık sürenin bitiminden en geç bir ay içinde yayınlanması gerektiği belirtilmiştir. Sosyal ağ işletmeleri bu süreleri riayet etmezler ise, raporlama yükümlülüklerini ihlal etmiş olacaklardır. Ayrıca düzenlemede yayınlanan raporların kolaylıkla anlaşılabilir, doğrudan ve sürekli erişilebilir olmaları gerektiği de vurgulanmıştır. Böylece sadece şikâyet eden kişiler değil, herkes şikâyetlerle ilgili her zaman bilgi alabilme imkânına kavuşmuş olmaktadır.

2. Raporların İçeriği

Raporun içeriğinde nelerin olması gerektiği Sosyal Ağ Kanununun 2/2. maddesinde 9 bent halinde sayılmıştır. Ancak bunlar bulunması gereken “asgari rapor içerikleri” şeklinde öngörülmüştür.⁵¹ Yani ilgili sosyal ağ işletmeleri hazırladıkları raporda öncelikle Kanunda 9 bent halinde gösterilen içeriklere yer verecek, gerek duyu-

⁵⁰ Murat Volkan Dülger ve Mustafa Temmuz Oğlakcıoğlu, “Alman Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanuna İlişkin Değerlendirme,” *Ceza Hukuku Dergisi* 13, no. 37 (Ağustos 2018): 102.

⁵¹ Sosyal Ağ Kanununun 2/2/1. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 20.

lursa bunlar dışındaki bilgiler de raporda yer alacaktır. Kanunda 9 bent halinde sayılan raporda bulunması gereken içerikler şunlardan oluşmaktadır.

a. Sosyal Ağ İşletmeleri Tarafından Alınan Tedbirler

Sosyal ağlar günümüzde kamuoyu tartışmaları için önemli hale gelmiştir. Bu ağlar alınan kararları ülke içerisinde etkileyebilecek güce sahiptir. Sosyal ağlarda saldırgan, incitici ve nefret dolu bir tartışma kültürüne yönelik olduğu görülmektedir. İnternet ortamı hukukun uygulanmadığı bir alan değildir. Bu nedenle sosyal ağlarda insan onurunu, toplumsal barışı ve kamu düzenini bozan içeriklerin yaygınlaşmasının engellenmesi gerekmektedir. Sosyal ağ işletmeleri de bu konuda sosyal sorumluluk üstlenmek zorundadır.⁵² Bundan dolayı Sosyal Ağ Kanununun 2. maddesinin 2. fıkrasının ilk bendinde, sosyal ağ işletmelerinin platformlarda yer alan “cezalandırılabilir eylemlere”⁵³ karşı ne tür tedbirler aldıklarını raporlarda ayrıntılı olarak göstermeleri öngörülmüştür. Bir başka ifadeyle, Sosyal Ağ Kanununun 1/3. maddesinde tek tek sayılan hukuka aykırı içeriklerin platformlarda paylaşılmasını engellemek amacıyla sosyal ağ işletmelerinin ne tür tedbirler aldıklarını açıkça ve ayrıntılı olarak raporda göstermesi gerekmektedir. Kanun koyucu söz konusu düzenleme ile sosyal ağ işletmelerinin kendi öz denetimlerini yaparak, henüz kendilerine bir şikâyet başvurusu yapılmadan hukuka aykırı içeriklerin daha baştan engellenmesini amaçlamaktadır. Böylece sosyal ağ işletmelerine faaliyette buldukları alanla ilgili içeriklerin engellenmesine yönelik kolluk görevinin kendileri tarafından yerine getirilmesi öngörülerek, ağ işletmelerine önemli bir yükümlülük getirilmektedir.

b. Şikâyet Sistemimin İşleyiş Tarzı

Sosyal ağ işletmelerine Kanunla getirilen kendi öz denetimlerini gerçekleştirmeye yönelik bir diğer yükümlülük ise, hukuka aykırı

⁵² Sosyal Ağ Kanununun 2/2/1. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 20.

⁵³ Kanun koyucu burada “hukuka aykırı içerik” kavramı yerine “cezalandırılabilir eylem” kavramını kullanılmıştır.

içeriklere karşı şikâyetlerin yapılabilmesine ilişkin sistemin ve hukuka aykırı içeriğin silinmesine veya engellenmesine karar vermede uygulanan ölçütlerin raporda gösterilmesi gerekliliğidir (m.2/2/2). “Ölçütler” kavramından burada anlaşılması gereken sosyal ağ işletmelerinin hukuka aykırı içeriklerin erişimini engellerken ya da bunları içerikten çıkartırken bunu “milli ceza hukuku” (nationale Strafvorschrift) hükümlerine göre mi yoksa kendilerinin “topluluk standartlarına” (Community Standard) uygun olarak mı yaptıklarını anlaşılabilir şekilde göstermeleridir.⁵⁴

Öncelikle sosyal ağ işletmeleri içeriklerle ilgili kendilerine şikâyetlerin ne şekilde ulaştırılacağını göstermek zorundadırlar. Şikâyet mekanizmasının açıkça ve herkesin anlayabileceği şekilde düzenlenmesi ve bunun raporda gösterilmesi gerekmektedir. Şikâyetler kendilerine ulaştıktan sonra hangi ölçütleri kullanarak yasa dışı içeriği sildiklerini veya engellediklerini açıklamak zorundadırlar.⁵⁵ Yasa dışı içeriğin hangi durumda engelleneceği veya kaldırılacağına belirlenme ölçütlerinin tespiti, sosyal ağ sağlayıcılarına bırakılmıştır. Fakat raporda bunların ayrıntılı olarak gösterilmesi gerekmektedir.

c. Şikâyetlerin Sayısı

Sosyal Ağ Kanununa göre, sosyal ağ işletmeleri raporlama dönemi içerisinde hukuka aykırı içeriklerle ilgili kendilerine ulaştırılan şikâyetlerin sayısını ayrıntılı olarak raporda göstermek zorundadırlar (m.2/2/3). Şikâyetlerin, şikâyet kurumlarından mı yoksa kullanıcılardan mı geldiğinin gösterilmesi ve sayılarının ayrı ayrı belirtilmesi gerekmektedir. Ayrıca şikâyet konularına ve yapılaş sebeplerine göre de şikâyetlerin sayısının ayrıntılı gösterilmesi gerekmektedir.

Şeffaflığın sağlanması ve şikâyetler konusunda değerlendirme yapılabilmesi için şikâyetlerin sayısına raporda ihtiyaç duyulmaktadır. Şikâyet kurumları ile kullanıcıların şikâyetlerini sosyal ağ işletmelerinin etkili bir şekilde ele alıp almadıklarını kontrol edebilmek için şikâyet gruplarına göre şikâyetlerin dö-

⁵⁴ Sosyal Ağ Kanununun 2/2/2. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 20.

⁵⁵ Sosyal Ağ Kanununun 2/2/2. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 20.

kümünün yapılması da gerekmektedir. Şikâyet nedenlerine de raporda yer verilmesi zorunludur.⁵⁶

d. Şikâyetleri İnceleyecek Birimin Yapısı

Şikâyet incelemesinin efektif yapılabilmesi için öncelikle iyi eğitilmiş personele ihtiyaç duyulmaktadır. Şikâyetleri inceleyecek sorumlu birimlerin organizasyonunun, personel kaynaklarının, teknik ve dil yeterliliğinin raporda gösterilmesi gerekmektedir.⁵⁷ Ayrıca şikâyetlerin incelenmesinden sorumlu kişilerin eğitimi ve bilgi gelişimi için neler yapıldığına raporda yer verilmelidir. Kanununun 2. maddesinin 2. fıkrasının 4. bendinde düzenlenen bu hüküm ile sosyal ağ kullanıcılarının şikâyet mekanizmalarının işletilmesinde gerek organizasyon gerekse personel bakımından sorun yaşamaması için, sosyal ağ işletmelerinin ne tür tedbirler aldıklarını ortaya koymaları beklenmektedir.

Şikâyetleri alan ve inceleyen birimin daha baştan kurulması gerekmektedir. Bu birimde istihdam edilen personelin hem teknik uzman kişiler olması hem de dil problemlerinin olmaması gerekmektedir. Burada dilden anlaşılması gereken Almancadır. Yasa koyucunun bu birimlerde bir bakıma Alman vatandaşlarının istihdam edilmesini amaçladığı söylenebilir. Yasa koyucu söz konusu birimlerde istihdam edilen personele sürekli teknik eğitim verilmesini ve personelin geliştirilmesini de beklemektedir. Raporda bunların nasıl yapıldığı ya da yapılacağı da gösterilmelidir.⁵⁸

e. Sosyal Ağ İşletmelerinin Kendi Alanlarıyla İlgili Birlik Üyeliği

Sosyal Ağ Kanununun 2/2/5. maddesinde sosyal ağ işletmelerinin kendi alanları ile ilgili birliklere üyelik durumlarını raporlarda göstermeleri gerekmektedir. Ayrıca bu tür birliklerde şikâyet mekanizmasının olup olmadığı konusunda raporda bilgi verilmesi öngö-

⁵⁶ Sosyal Ağ Kanununun 2/2/3. madde gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 20.

⁵⁷ Sosyal Ağ Kanununun 2/2/4. madde gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 21.

⁵⁸ Sosyal Ağ Kanununun 2/2/4. madde gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 21.

rülmüştür. Bir başka ifadeyle, sosyal ağ işletmelerinin kendi faaliyet alanları ile ilgili bir birliğin üyesi olup olmadıkları ve bu birliğin sosyal ağlardaki nefret suçu ve diğer suç içerikleri hakkındaki raporlar için bir şikâyet birimine sahip olup olmadıkları raporlarda gösterilmelidir.⁵⁹

f. Dışarıdan Danışmanlık Hizmeti Alınan Şikâyetlerin Sayısı

Sosyal ağ işletmeleri kendilerine yapılan şikâyetler ile ilgili kararlar hazırlamaktadır. Ancak bazen şikâyetlerin kapsamı veya karmaşıklığı nedeniyle sosyal ağ işletmeleri karar vermekte zorlanmaktadır. Bunda kendi iç inceleme kaynaklarının yetersizliği önemli bir rol oynamaktadır. Böyle durumlarda sosyal ağ işletmeleri dışarıdan danışmanlık hizmet almaktadır. Şikâyetlerin genel tablosunu sunabilmek için, bu tür hakkında dışarıdan danışmanlık hizmeti alınan şikâyetlerin sayısının raporda gösterilmesi gerekmektedir.⁶⁰

Sosyal Ağ Kanununun 2/2/6. maddesinde yer alan bu hükme göre, şikâyetlerin incelenmesinde dış bir kuruma danışılıp danışılmadığı ve danışıldı ise bu tür şikâyetlerin sayısının raporda gösterilmesi gerekmektedir.

g. Bir Rapor Döneminde Erişim Engelleme veya İçerikten Çıkarma Yapılan Şikâyetlerin Sayısı

Sosyal ağ işletmeleri bir rapor hazırlama döneminde söz konusu içeriğin engellenmesine veya çıkartılmasına neden olan şikâyetler ile şikâyet organlarına sunulan şikâyetlerin sayısını raporda göstermek zorundadır. Ayrıca şikâyet sebebine, içeriğin, Kanunun 3/(2)/(3)/(a) maddesi kapsamında olup olmadığına ve şayet böyle bir durum söz konusuysa şikâyetin kullanıcıya iletilip iletilmediğine de yer verilmesi gerekmektedir.

Düzenlemenin son bölümünde içeriğin (3)/(2)/(3)/(b) maddeleri kapsamında düzenleyici bir kuruluşa gönderilip gönderilmediği, gönderilmiş ise bunların sayısının da raporda yer alması gerek-

⁵⁹ Sosyal Ağ Kanununun 2/2/5. madde gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 21.

⁶⁰ Sosyal Ağ Kanununun 2/2/6. madde gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 21.

tedir. Kanunun 2/2/7. maddesinde düzenlenen bu hüküm ile raporda yer alması gereken istatistiki bilgilere yer verilmiştir. Bundaki amaç şeffaflık ve şikâyet yönteminin etkinliğinin belirlenmesi bakımından, raporlama döneminde şikâyet edilen içeriğin engellenmesine veya çıkartılmasına yol açan şikâyet sayısına ihtiyaç duyulmasıdır.⁶¹

h. Sosyal Ağ İşletmeleri Tarafından Şikâyetlerin Yerine Getirilme Süresi

Kanunda belirtilen şikâyetlerin işlem süresine uyulup uyulmadığını kontrol etmek için işlem süresinin raporda belirtilmesi gerekmektedir. Ayrıca, şikâyetleri işleyen yetkili ekiplerin verimliliğini değerlendirebilmek için işlem süresinin 48 saat, bir hafta ve daha sonraki bir tarihte gerçekleşip gerçekleşmediğinin de gösterilmesi gerekmektedir.⁶² Bir başka ifadeyle, şikâyetlerin, şikâyet organları tarafından ya da kullanıcılar tarafından aktarılmasına, şikâyet sebebine ve sürelerine göre "24 saat içinde", "48 saat içinde", "bir hafta içinde" veya "daha sonraki bir tarihte" hukuka aykırı içeriğin çıkarılma veya engellenme bilgilerinin raporda yer alması gerekmektedir.

Düzenleme, sosyal ağ tarafından hukuka aykırı içerik sebebiyle alınan şikâyetlerin niteliklerine göre engelleme yapıp yapılmadığı ya da hukuka aykırı içeriğin çıkarılıp çıkarılmadığı ve bunların ne zaman gerçekleştiği konusunda istatistiki bilgi verilmesini öngörmektedir (m. 2/2/8).

1. Şikâyet Sahibini Bilgilendirmek İçin Alınan Tedbirler

Raporda nelerin yer almasının gerekliliğine yönelik son düzenleme Kanunun 2/2/9. maddesinde yer almaktadır. Düzenlemeye göre, sosyal ağ işletmesinin şikâyet sahibinin bilgilendirilmesi için ne tür tedbirler aldığını göstermesi gerekmektedir. Sosyal ağ işletmesi kendisine bir şikâyet başvurusu yapıldığında, başvuruya ilişkin kararı ve sonucunu başvurucuya bildirmek zorundadır. Kanun

⁶¹ Sosyal Ağ Kanununun 2/2/7. madde gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 21.

⁶² Sosyal Ağ Kanununun 2/2/8. madde gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 21.

koyucu söz konusu bu bilgilendirme için sosyal ağ işletmelerinin aldığı tedbirleri de hazırladıkları raporda göstermelerini talep etmektedir.

Açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, Kanun rapor içeriği hakkında oldukça detaylı düzenlemelere yer vermiştir. Kanun koyucunun bu yaklaşımı bir bakıma bu konuya ne kadar önem verdiğini göstermektedir. Özellikle raporda, ceza içeriği, hukuka aykırı içeriğin çıkartılarak mı yoksa engellenerek mi kaldırıldığı ve bu karara ilişkin olarak uygulanan ölçütlerin neler olduğu, şikâyet kurumlarının şikâyetleri ve kullanıcıların şikâyetlerine göre ayrıştırılan şikâyetlerin sayısı ve nedenleri örnek gösterilebilir.⁶³

E. Hukuka Aykırı İçeriklerle İlgili Şikâyetlerin Ele Alınması

Hukuka aykırı içerikler hakkındaki şikâyetleri düzenleme ihtiyacı – geleneksel medyanın aksine – “İnternetin özgüllüğü” ile açıklanmaktadır. Hukuka aykırı içerik veya bir durum geleneksel medyada internet ortamında olduğu kadar uzun sürdürülememektedir. İşte bundan dolayı Sosyal Ağ Kanununun 3. maddesinde hukuka aykırı içeriklere karşı şikâyet usulü düzenlenmiştir. Düzenleme hem bir sosyal ağın kendi içeriğini, hem de diğer ağların içeriklerini, yani kullanıcıların paylaştığı içerikleri, bu içerikleri sosyal ağ işletmesi kendi içeriği olarak görmese dahi, bu içeriklerin tamamını kapsam altına almıştır.⁶⁴

Kanunun 3. maddesi hukuka aykırı içeriği silme veya engelleme yükümlülüklerinin “hızlı ve kapsamlı” bir şekilde yerine getirilmesini sağlamaya hizmet etmektedir. Bu hüküm, Alman Anayasasının 5. maddesinde düzenlenen “Herkesin, düşüncesini söz, yazı ve resimle serbestçe açıklayıp yayma ve herkese açık olan kaynaklardan, hiçbir engele uğramadan, bilgi edinme hakkı vardır. Basın özgürlüğü ile radyo ve film aracılığıyla haber verme özgürlüğü güvence altındadır. Sansür uygulanamaz.” hükmüne aykırılık oluşturmaktadır.⁶⁵ Ayrıca hukuka aykırı içeriği silme veya engelleme zo-

⁶³ Dülger ve Oğlakcıoğlu, “Alman Sosyal Ağlarda,” 103.

⁶⁴ Sosyal Ağ Kanununun 3. madde Gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 21.

⁶⁵ Sosyal Ağ Kanununun 3. madde Gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 21.

runluluğu “genel yasalar” (Telemedya Kanunu başta olmak üzere) tarafından zaten hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle söz konusu 3. madde, başka bir düzenlemede ortaya konan hukuka aykırı içeriği silme veya engelleme konusunda etkili bir usulü yerine getirme yükümlülüğü öngörmektedir.

Alman Yargıtay’ı bir kararında sosyal ağ işletmesinde bir içerik bir başka kişinin kişilik haklarını ihlal ediliyorsa, sosyal ağ işletmesinin bu içeriği silme ya da engelleme yükümlülüğü olduğuna hükmetmiştir.⁶⁶ 3. maddede belirtilen çeşitli usul kuralları, hukuka aykırı içeriklerin çıkartılması veya engellenmesi amacına ulaşmak için uygun, gerekli ve orantılı kabul edilmektedir. Mevcut hukuki durum ve uygulamada, sosyal ağ işletmelerinin hukuka aykırı içeriği silme ve engelleme yükümlülüğünü yeterince ve hızlı bir şekilde yerine getirmedikleri bilinmektedir.⁶⁷

3. maddenin 1. fıkrasında sosyal ağlarla ilgili etkili şikâyet yöntemi oluşturabilmesi için uyulması gereken genel ilkeler ortaya konulmuştur. Buna göre, sosyal ağ işletmeleri hukuka aykırı içeriklere karşı, Kanunun 2 ve 3. maddelerine uygun olarak “etkili ve şeffaf” bir şikâyet usulü sunmak zorundadır. Bu tür şikâyet usulünün kolayca tanınabilir, hemen ve sürekli erişilebilir olması gerekir. Sosyal ağ işletmeleri şikâyet sistemlerini, 1 ve 3. fıkralarda belirtilen standartlara uygun olarak geliştirmelidirler. Sosyal ağ işletmelerinin şikâyet sistemleri için getirilen yasal yükümlülükler, sosyal ağların hukuka aykırı içerikle ilgili şikâyetleri kendi personeli tarafından işleme alıp almadıklarına veya bu görevi dışarıdan bir hizmet sağlayıcısından destek alarak yapıp yapmadıklarına bakılmaksızın her iki durumda da geçerlidir.⁶⁸

Sosyal ağ işletmelerinin kendilerine yapılan şikâyetlerle ilgili Kanunda belirtilen kurallara uyup uymadıkları Adalet Bakanlığı tarafından atanacak bir organ tarafından denetlenmektedir (m.3/5). Ayrıca şikâyetlerin incelenmesi ve gereğinin yapılması konusu sos-

⁶⁶ BGHZ 191, 219, Leitsatz 3.

⁶⁷ Sosyal Ağ Kanununun 3. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 22.

⁶⁸ Sosyal Ağ Kanununun 3/1. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 22.

yal ağ işletmelerinin yönetimleri tarafından da aylık olarak denetlenmesi gerekmektedir. Yani sosyal ağ işletmesi içerisinde oluşturulan şikâyet inceleme biriminin işletmenin üst yönetimi tarafından da aylık olarak denetlenmesi öngörülmüştür.

Sosyal ağ işletmesi üst yönetimi tarafından şikâyetler hakkında gereğinin yapılması kapsamında örgütsel bir kusur veya personel eksikliği tespit edilirse, bunların giderilmesi gerekmektedir. Sosyal ağ işletme yönetimi, 6 aydan az olmamak koşuluyla şikâyetlerin incelenmesi ile görevlendirilmiş personele Almanca olarak şikâyet sistemi çerçevesinde eğitim kursları ve destek programları düzenlemek zorundadır (m. 3/4). Bu düzenlemenin amacı internet üzerinden hukuka aykırı suçlarla etkin bir şekilde mücadele görevinin toplumsal önemini vurgulamaktır. Yapı açısından istismara açık sosyal ağ işletmeleri, suç amaçlı suiistimalle mücadele etmek için gerekli bütün tedbirlerin en üst düzeyden yapıldığına dair böylece topluma kurumsal güvence vermiş olmaktadır.⁶⁹

Kanunun 3/2. maddesinde, kullanıcılar bakımından şikâyet usulü garanti altına alınmıştır. Bu konuda sosyal ağ işletmelerinin yerine getirmesi gereken bazı hususlar ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. 9 bentten oluşan düzenlemeye göre sosyal ağ işletmesinin şikâyeti gecikmeksizin not alması ve şikâyette bildirilen içeriğin yasa dışı olup olmadığını kontrol etmesi ve söz konusu içeriği kaldırmasını veya engellemesi gerekmektedir. Öncelikle şikâyet hakkında derhal bilgi alıp ve şikâyette bildirilen içeriğin hukuka aykırı olup olmadığını ve içeriğin silinmesine veya içeriğin erişim engellenmesine uygun olup olmadığının kontrol edilmesi gerekmektedir. Söz konusu kontrolün "yetkili bilgi temsilcisi" tarafından yapılması gerekmektedir. Bilgi temsilcisi şikâyet sistemini yürütmek üzere oluşturulmuş işlem ekibi içinde yer alan yetkili kişidir. Bu kişinin bildirilen içeriği silmek veya engellemek için vekâlet yetkisine sahip olması gerekmektedir.⁷⁰

⁶⁹ Sosyal Ağ Kanununun 3/4. madde gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 22.

⁷⁰ Sosyal Ağ Kanununun 3/2/1. madde gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 22.

F. İçeriklerin niteliğine Göre İçeriklerin Silinmesi veya Erişiminin Engellenmesi

Sosyal Ağ Kanunu içeriklerin niteliği bakımından iki ayrı düzenlemede içeriğin silinmesi ve ya erişim engelleme öngörmüştür. Bunlardan ilki, şayet içerik açıkça hukuka aykırı nitelikte ise, bunun 24 saat içinde silinmesi veya erişiminin engellenmesi gerekmektedir (m. 3/2/2). Bir başka ifadeyle hukuka aykırı içerik açık ise bunun 24 saat içerisinde silinmesi veya erişiminin engellenmesi gerekmektedir. Hukuka aykırılığı açık olmayan, sadece hukuka aykırı olan diğer bütün içeriklerin ise 7 gün içerisinde silinmesi ya da erişiminin engellenmesi gerekmektedir (m. 3/2/3).

1. Açıkça Hukuka Aykırı İçeriklerin Silinmesi veya Engellenmesi

Kanunun 3/2/2. maddesine göre sosyal ağ işletmelerinin “açıkça hukuka aykırı olan içerikleri” (offensichtlich rechtswidriger Inhalt) şikâyetin alınmasından sonraki 24 saat içinde silmesi veya engellemesi gerekmektedir. Burada hukuka aykırı içeriklerden, Kanunun 1. maddesinin 3. fıkrasında Alman Ceza Kanununa atıf yapılarak sayma yoluyla belirlenen cezalandırılabilir suçlar anlaşılmaktadır.⁷¹

“Açıkça yasalara aykırı içerik” kavramı doktrinde çok tartışılmaktadır. Bir görüşe göre, “açıkça yasalara aykırı içerik kavramının yorumu ve tespitinin hukuk organları tarafından yapılması gerekmektedir.”⁷² Kanunun gerekçesine göre, sosyal ağ platformunda paylaşılan bir içerik, Kanunun 1/3 maddesi bağlamında hukuka aykırılığının tespit edilebilmesi için şayet “ayrıntılı bir inceleme” gerektirmiyor ise bu içerik açıkça hukuka aykırı kabul edilmelidir.⁷³ Bu düzenlemenin amacı, nefret suçu, şiddeti yüceltme ve açıkça saldırgan içeriklerin ya da diğer hukuka aykırı içeriklerin bir an önce platformlardan kaldırılmasını sağlamaktır.

⁷¹ Sosyal Ağ Kanununun 3/2/2. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 22.

⁷² Schwartmann, “Verantwortlichkeit,” 317.

⁷³ Sosyal Ağ Kanununun 3/2/2. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 22.

Açıkça hukuka aykırı olan içerikler şikâyetin alınmasından itibaren 24 saat içinde silinmeli veya engellenmelidir. Erişim engelleme ya da içerikten silme yalnızca açıkça hukuka aykırı içerikleri kapsadığı için ve bu içeriklerin ayrıntılı bir incelemeyi de gerektirmemesinden dolayı, sosyal ağ işletmelerine verilen 24 saatlik süre makul kabul edilmektedir. Ancak 24 saat kuralına istisna getirilmiştir. Bir şikâyet sadece sosyal ağ işletmesine değil, aynı zamanda kolluk kuvvetlerine de bildirilmiş ve açıkça yasaya aykırı içeriğin kaldırılması ve engellenmesi konusunda sosyal ağ işletmesi ve kolluk kuvvetleri daha uzun bir süre belirlemişler ise 24 saat kuralı uygulanmamaktadır. Sosyal ağ işletmeleri ve kolluk kuvvetleri arasında, açıkça hukuka aykırı içeriğin silinmesi veya engellenmesi için süre ertelemesi konusunda anlaşmaya varılabilir. Bu bekleme süresi, gerekli kovuşturmaları (özellikle delillerin korunması) ve uygun olduğu durumlarda devam eden soruşturmaları tehlikeye atmamak için ayrı ayrı gerekli olabilir.⁷⁴

2. Hukuka Aykırı İçeriklerin Silinmesi veya Engellenmesi

Açıkça hukuka aykırı olmayan diğer hukuka aykırı içeriklerin şikâyet alındıktan itibaren gecikmeksizin 7 gün içerisinde silinmesi veya engellenmesi gerekmektedir. Bu süre içinde, sosyal ağ işletmelerine bildirilen içeriğin yazarına şikâyet hakkında yorum yapmak için fırsat verebilmektedir. Bir başka ifadeyle, paylaşılan içerikte açıkça hukuka aykırılık yok, ancak yine de hukuka aykırı bir içerik söz konusu ise, bu durumda içeriği paylaşan kişiye kendini savunma imkânı tanınmıştır. 7 günlük süre içinde şikâyet veya içerikle ilgili ağır hukuki sorunlarla karşılaşılırsa, uzman kişilerden danışmanlık hizmeti alma imkânı bulunmaktadır.

Kanunda 7 günlük sürenin aşılabileceği durumlar ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Buna göre, gerçek bilgiler içermeyen içeriğin, hukuka aykırı olma kararı, iddia veya diğer fiili koşullar tarafından belirlenebilir. Bu gibi durumlarda sosyal ağ işletmesi karar vermeden önce kullanıcıya şikâyet hakkında yorum yapma imkânı sağlayabilmektedir. Bu durumda 7 günlük süre uzayabilir.

⁷⁴ Sosyal Ağ Kanununun 3/2/2. madde gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 22.

Sosyal ağ işletmesi, şikâyetin alınmasından itibaren 7 gün içerisinde hukuk aykırı kararı, 3. maddenin 6 ile 8. fıkralarına uygun olarak oluşturulan“öz denetim yapan organa” (Regulierte Selbstregulierung) sunarak onun görüşünü almalıdır. Hukuka aykırı içeriğin silinmesi durumunda, sosyal ağ işletmesi içeriği 2000/31/EC ve 2010/13/AB Direktifleri kapsamında soruşturma, kovuşturma ya da diğer yargılama aşamalarında kanıt amaçlı kullanılma ihtimaline karşı 10 haftalık bir süre saklamakla yükümlüdür. Zira içerik silindiğinde artık bu içeriğe sadece sosyal ağ işletmesi sahip olmaktadır. Sosyal ağ işletmesi söz konusu hukuka aykırı içeriği saklamaz ise ilerleyen sürede uyumsuzluk yargıya taşındığında önemli delillere ulaşılmaz olacaktır.⁷⁵ Hukuka aykırı içeriğin silinmesi ya da engellenmesi, sosyal ağ platformlarında hukuka aykırı içeriğin tüm kopyalarını da kapsamaludur.⁷⁶

Sosyal ağ işletmesi şikâyet sahibine ve kullanıcıya şikâyet sonucu verilen kararı ve gerekçesini gecikmeksizin bildirmek zorundadır. Hem içeriğin silinmesi veya engellenmesi hem de önlemlerin reddedilmesi kararları gerekçeleriyle birlikte derhal taraflara bildirilmelidir.

Sosyal ağ işletmeleri kendilerine yapılan şikâyetler ve bu şikâyetlerin yerine getirilmesine ilişkin gerekli en uygun tedbirleri almak zorundadır. Ayrıca Kanunun 3. maddesinin 3. fıkrasına göre söz konusu tedbirlerin belgelendirilmesi veya gösterilmesi de gerekmektedir. Daha açık bir ifadeyle, sosyal ağ işletmeleri kendilerine yapılan şikâyetlerin incelenmesine ilişkin uygulayacakları usulleri, her şikâyeti ve bu şikâyetlerin yerine getirilmesine ilişkin alınan tedbirleri 2000/31/EC ve 2010/13/EU sayılı Direktifler kapsamında belgelendirmekle yükümlü tutulmuştur. Bu belgelerin yurt içinde saklanması büyük öneme sahiptir.⁷⁷

⁷⁵ Sosyal Ağ Kanununun 3/2/4. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 23.

⁷⁶ Bu hükme, Telemedya Kanununun 10. maddesinin somutlaştırılmış hali olarak Kanun Gerekçesinde yer verilmiş olmasına rağmen Sosyal Ağ Kanununda yer verilmemiştir, Sosyal Ağ Kanununun 3/2/6. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 23.

⁷⁷ Sosyal Ağ Kanununun 3/3. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 23.

G. Öz Denetim Yapan Kurumlar

Sosyal Ağ Kanununun 3/6. maddesinde bu Kanun kapsamında sosyal ağ işletmeleri dışında, onların öz denetim yapmasına yardımcı olacak kurumlar oluşturulması öngörülmüştür. Bu tür kurumlar Almanya'da yeni değildir. Daha önceden gençliği medyanın zararlı içeriklerinden korumak amacıyla (jugendmedienschutz) veya çevre hukuku gibi alanlarda bu tür kurumlar kurulmuştur.⁷⁸ Her kurum kendi kararıyla öz denetim yapma yetkisine sahip değildir. Hangi kurumların öz denetim yapan kurumlar olarak kabul edileceği Kanunda ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Buna göre aşağıdaki şartları sağlayan kurumlar Adalet Bakanlığı tarafından öz denetim organı olarak tanınabilmektedir.

- ▶ Şikâyetleri inceleyen personelin bağımsızlığı ve uzmanlığını sağlıyorsa,
- ▶ Yedi gün içinde uygun altyapı ve hızlı incelemenin gerçekleşmesini sağlıyorsa,
- ▶ İncelemenin kapsam ve yapısını düzenleyen, kendisine bağlı sosyal ağ işletmelerinin başvuru koşullarını gösteren ve kararları inceleme imkânı sağlayan prosedür kurallarına sahip olunmuşsa,
- ▶ Bir şikâyet ofisi oluşturulmuşsa ve
- ▶ Kurum, çeşitli sosyal ağ işletmeleri veya kuruluşları tarafından finansa edilmekte ve uygun altyapının bulunduğunu garanti etmekteyse, ayrıca diğer sosyal sağlayıcılarının, özellikle sosyal ağların katılımına açıksa.

Tanıma koşullarının herhangi biri daha sonra ortadan kalkarsa, Adalet bakanlığı tarafından tanıma tamamıyla veya kısmen geri çekilebilir veya ek hükümlere bağlanabilir.

⁷⁸ Philipp Nikolaus Adelberg, *Rechtspflichten und -grenzen der Betreibersozialer Netzwerke* (Wiesbaden: Springer, 2019), 185.

H. İdari Yaptırımlar

Sosyal Ağ Kanununun kurallarının ihlal edilmesi durumunda aynı Kanunun 4. maddesinde bir takım yaptırımlar öngörülmüştür. Ağır para cezası da öngören düzenleme ile sosyal ağ işletmelerinin yasalara uyma konusunda daha fazla dikkat etmeleri amaçlanmaktadır.⁷⁹ Sosyal ağ işletmeleri, kasıtlı veya ihmali şekilde maddede sayma yoluyla gösterilen yükümlülükleri yerine getirmez ise, kabahat işlemiş sayılacaklardır. Düzenlemeye göre kabahat oluşabilmesi için kast şart olmayıp, ihmal (fahrlässig) yeterli kabul edilmektedir.⁸⁰ Kabahatler yurtdışında işlenmiş de olsa cezalandırılmaktadır. Ayrıca yaptırım düzenlemelerinin sosyal ağ işletmesinin yasal yükümlülükleri ile bağlantılı olduğu durumlarda (1. fıkranın 1 ila 3 ve 7. bentleri), para cezası şirketin “yasal veya gönüllü temsilcilerine” uygulanabilmektedir. Bununla ilgili düzenleme Kamu Düzenine Aykırılıklar Kanunu’nun 9. maddesinin 1 ve 2. fıkralarında yer almaktadır.

Sosyal Ağ Kanununun 2. maddesinde öngörülen rapor hazırlama yükümlülüğüne ilişkin rapor doğru bilgiler içermez, eksik veya gösterilen şekilde veya zamanında hazırlanmaz ise ihlal söz konusu olacaktır. Aynı şekilde sosyal ağ işletmeleri şikâyet organları tarafından veya ikametgâhı Almanya Federal Cumhuriyeti’nde bulunan kullanıcılar tarafından yapılan şikâyetlerin alınmasında belirtilen usulleri sunmaz veya şeffaf ve etkin bir şekilde sunmaz ise Kanunun ihlali söz konusu olacaktır. Sosyal ağ işletmeleri altyapı ve diğer yetersizliklerini gidermez ya da zamanında gidermez, personeline zamanında eğitim veya destek sunmaz, yerli ve tam yetkili bir sosyal ağ temsilcisi veya yerli irtibat kişisi belirlemez ise cevap talep edilen bilgi taleplerine cevap vermez ise Kanunun ihlali ortaya çıkacaktır.

Sosyal ağ işletmeleri yerli ve tam yetkili sosyal ağ temsilcisi veya yerli bir irtibat kişisi belirlemez ise ya da talep edilen bilgi taleplerine cevap vermez ise beş yüz bin Avroya kadar para cezası ile cezalandırılmaktadır. Yukarıda belirtilen diğer ihlal durumlarında ise işletmeler 1. fıkraya göre beş milyon Avroya kadar cezalandırıla-

⁷⁹ Sosyal Ağ Kanununun 4/1. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 24.

⁸⁰ Sosyal Ağ Kanununun 4/1. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 24.

bilir. Ancak bu beş milyonluk para cezası Kamu Düzeni Koruma Kanununun 30. paragrafın 2. fıkrasının 3. cümlesi ile bağlantılı olarak, on kart arttırarak sosyal ağ işletmesi için 50 milyon avroya kadar çıkabilmektedir.⁸¹

Kamu Düzenine Aykırılıklar Kanununun 36. maddesinde adı geçen idari makam "Federal Adalet Dairesi" (Das Bundesamt für Justiz) olarak öngörülmüştür. Federal Adalet Bakanlığı bünyesinde görev yapan Federal Adalet Dairesi bir regülasyon, yani düzenleyici ve denetleyici kurum olmayıp "Federal Yüksek Kurum" (Bundesoberbehörde)'lerden birisidir. Daire, Kanundan kaynaklanan yükümlülüklerin ihlal edilmesi durumunda idari para cezası verebilmektedir.

Federal Adalet Dairesi, istisna olarak Sosyal Ağ Kanununun 1/3. maddesinde düzenlenen hukuka aykırı içerik kapsamında çıkarılmayan veya engellenmeyen içerik olduğu gerekçesiyle idari para cezası vermeden, hukuka aykırılık konusunda önceden yargı kararına ihtiyaç duymaktadır. Ön karar talebi, sosyal ağın görüşü ile birlikte mahkemeye gönderilmektedir. Başvuru, duruşma yapılmaksızın kararlaştırılabilir. Karara, itiraz edilemez ve idari makam için bağlayıcıdır. (m. 4/5). Mahkeme burada yalnızca bildirilen içeriğin Kanunun 1/3. maddesinde listelenen cezalandırılabilir suçlar bakımından hukukilik denetimini yapacaktır. Şayet mahkeme, içeriğin hukuka aykırı içerik olmadığı sonucuna varırsa, bu durumda idari para cezası verilememektedir.⁸²

Para cezası belirlenirken, kabahatin önemi ve faile karşı yapılan suçlamanın dikkate alınması gerekmektedir. Bu nedenle, Federal Adalet Dairesine para cezalarının tek tek hesaplanmasında gerekli esnekliğin sağlanması imkânı verilmelidir. Ayrıca para cezası belirlenirken, ilgili kişinin işlenen suç sonucu elde ettiği ekonomik avantajında göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Zira burada önemli olan eylemin adaletsizliğidir.⁸³

⁸¹ Sosyal Ağ Kanununun 4/2. madde gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 26.

⁸² Sosyal Ağ Kanununun 4/5. madde gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 27.

⁸³ Sosyal Ağ Kanununun 4/4. madde gerekçesi, "Bundestags-Drucksache 18/12356," 26.

I. Sosyal Ağ İşletmelerinin Temsilci ve İrtibat Kişisi Belirleme Yükümlülüğü

Sosyal Ağ Kanununun 5. maddesi sosyal ağ işletmelerine farklı konularda tam yetkili ve sorumlu iki ayrı kişi atama yükümlülüğü getirmiştir. 5. maddenin ilk fıkrasında bunlardan ilki “tam yetkili ve sorumlu temsilci” (Zustellungsbevollmächtigte), diğeri ise ikinci fıkrada “irtibat kişisi” (Ansprechpartner)⁸⁴ olarak adlandırılmaktadır. Her iki kişinin yetki ve sorumlu olduğu alanlar birbirinden ayrılmıştır. Maddenin gerekçesinde, neden bu şekilde iki ayrı kişi belirlenmesi gerektiği konusunda bir bilgi yer almamaktadır.

1. Tam Yetkili ve Sorumlu Temsilcinin Belirlenmesi

Almanya sınırları içerisinde sosyal ağ alanında hukukun uygulanmasını engelleyen temel sebeplerden birisi yargı organları, idari para cezasını uygulayan kurumlar ve diğer ilgili kurumlar için muhatap olunacak yetkili bir sosyal ağ temsilcisinin olmamasıdır. Aynı şekilde üçüncü kişilerin ya da diğer başvuruların yapılabilmesini sağlayacak ya da tebligatların ulaşmasını sağlayacak sosyal ağ işletmelerinin belli bir adreslerinin olmaması da uygulamada büyük sorun doğurmaktadır. Bu zamana kadar sahip olunan tecrübeler, sosyal ağ işletmelerine karşı açılan davalarda yeterli neticelerin alınmadığını göstermektedir.⁸⁵ Bundan dolayı sosyal ağların kamuoyu veya belli bir görüş oluşturma etkileri sebebiyle (wegen der erheblichen Meinungsmacht sozialer Netzwerke), özellikle ceza hukuku kapsamında yanlış haber ve sahte hesaplarla ilgili hakları mağdur olan kişilerin hızlı hukuki işlem yapmalarını sağlamak ve mahkeme kararlarının hızlı ve güvenli bir şekilde uygulanabilmesini temin için yetkili ve sorumlu temsilcinin ve adresinin belirlenmesine acil ihtiyaç duyulmaktadır. Hemen belirtmek gerekir ki; sosyal ağ işletmelerinin kurulu olduğu kendi ülkelerinde yetkili ve sorumlu

⁸⁴ Sosyal Ağ Kanununun 5/2. maddesinde “irtibat kişisi” olarak “eine empfangsberechtigte Person” kullanılırken, maddenin gerekçesinde “ein inländische Ansprechpartner” kullanılmaktadır. Gerekçede kullanılan Ansprechpartner kavramı daha uygun düşmektedir.

⁸⁵ Sosyal Ağ Kanununun 5. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 27.

temsilcileri bulunduğu gibi bunların adresleri de bellidir. Ancak günümüzde en modern ve hızlı posta sistemi kullanılsa dahi, sosyal ağ işletmesine yapılan başvurular, aynı ölçüde “güvenli ve hızlı” teslimat garantisi sunamamaktadır. İşte bu tür sorunları giderebilmek amacıyla Sosyal Ağ Kanununda öngörülen önemli yeniliklerden biriside sosyal ağ işletmelerinin Almanya’da yetkili ve sorumlu bir temsilci belirlemeleri ve buna bağlı olarak temsilcilik merkezini göstermeleridir (m. 5/1). Temsilcilik merkezinin hem kolay anlaşılabilir hem de doğrudan ulaşılabilir olacak şekilde sosyal ağ platformlarında yer alması gerekmektedir. Bu kural sadece yabancı sosyal ağ işletmeleri için değil, bütün sosyal ağ işletmeleri için uygulanmaktadır. Bilindiği gibi, geleneksel medya da sorumlu yazı işleri müdürü gibi ya da diğer konularda sorumlu kişiler künyede gösterilmektedir. Dolayısıyla geleneksel medya faaliyetleri kapsamında bir muhatap kişi bulunmaktadır. Bir bakıma sosyal ağlar konusunda da bu tür sorumlu kişilerin atanması amaçlanmaktadır.

Sonuç olarak; yasa koyucu sosyal ağ işletmelerinin yetkili ve sorumlu temsilcinin ve adresinin belirlenmesi suretiyle;

- ▶ Kanununun 3. maddesi kapsamında hakları ihlal edilen kişilerin şikâyetlerinin ulaşmasını,
- ▶ Kanununun 4. maddesi kapsamında yer alan idari para cezalarına ilişkin tebligatlar başta olmak üzere diğer kamu kurumlarından da ilgili kararların ulaşmasını ve
- ▶ Kanununun 5/2. maddesi kapsamında kolluk kuvvetleri tarafından bilgi talebi başta olmak üzere, diğer kamu kurumları kararlarının ulaşmasını ve
- ▶ Alman mahkemelerinde görülen davalara ilişkin tebligatların ulaşmasını

amaçlamaktadır.

2. İrtibat Kişisinin Belirlenmesi

Sosyal Ağ Kanununun 5/2. maddesi ile sosyal ağ işletmelerine bir başka yetkili kişi atama yükümlülüğü daha getirilmiştir. Buna göre, kolluk ve adli makamlarının sosyal ağ kullanıcılarına karşı

yürüttükleri ceza soruşturmaları ile ilgili talep ettikleri bilgileri vermek üzere, sosyal ağların Almanya içinde irtibat kişisi belirlemesi gerekmektedir.⁸⁶ İrtibat kişinin belirlenmesi ile kolluk makamları ve sosyal ağ işletmeleri arasında gönüllü ve doğrudan işbirliği imkânlarının artırılması da beklenmektedir. Burada verilmesi gereken bilgiler konusunda Alman Telemedya Kanununun 14. maddesinde düzenlenen sosyal ağ kullanıcılarının “telemedya alanına ilişkin kişisel verileri” (personenbezogene Daten eines Nutzers) ve 15. maddede düzenlenen “kullanım verileri”ne (Nutzungsdate) atıf yapılmaktadır.⁸⁷ Düzenleme sosyal ağ işletmelerinin tabiri caizse ülkede bir “posta kutusu” (Briefkasten) oluşturmasını sağlamaktır.

3. Kolluk ya da Adli Makamlarca Talep Edilen Bilgileri Verme Yükümlülüğü

Kanunların suç saydığı hukuka aykırı içeriklerin İnternet ortamında paylaşılması onları suç ya da hukuka aykırı olmaktan çıkartmamaktadır. İnternet ortamı sınırsız özgürlüğün olduğu, herkesin her istediğini söylediği, yaptığı, paylaştığı, kişi hak ve hürriyetlerinin istenildiği şekilde kullanıldığı yer değildir. Böyle bir ortamda hukuk ortadan kalkar, kişi hak ve hürriyetlerinin özü zedelenir. İnternet ortamında işlenen suçların takipsiz bırakılması hukuk devletinde düşünülemeyeceği gibi böyle bir durumda Devletin sorumluluğu da ortaya çıkmaktadır. İşte İnternet ortamında işlenen suçların takibi, delillerin toplanması, faillerin ortaya çıkarılması, yargılama ve infaz konularında İnternet ortamında faaliyette bulunan özellikle sosyal ağ işletmelerinden bilgi alabilmek, maddi hakikati araştırıp delil elde edebilmek ve sorumlulukları yoluna gidebilmek büyük önem taşımaktadır.

Alman Sosyal Ağ Kanununun 5/2. maddesi ile kolluk veya savcılık kurumları tarafından özellikle İnternet ortamında işlenen suçların takibi konusunda bilgi talep edildiğinde kısa bir süre içerisinde sosyal ağ işletmeleri istenilen bilgiyi iletmekle yükümlü tutulmuştur. Düzenlemeye göre, “Alman kolluk ve savcılık kurumlarının

⁸⁶ Meixner ve Figge, “Das deutsche Netzwerkdurchsetzungsgesetz,” 10.

⁸⁷ Sosyal Ağ Kanununun 5. madde gerekçesi, “Bundestags-Drucksache 18/12356,” 28.

(Strafverfolgungsbehörde) bilgi taleplerini karşılamak amacıyla, Almanya Federal Cumhuriyeti'ndeki bir kişi yetkili kılınacaktır. Yetkilendirilen kişi, talebin alındığı tarihten itibaren 48 saat içinde cevap vermekle yükümlüdür. Talep edilen bilgilerin kapsamlı bir şekilde iletilmemesi durumlarında, bunun gerekçesi cevapta belirtilecektir”.

Bir suçun internet ortamında işlenmesi dolayısıyla takipsiz bırakılması adalete ulaşılmasını engelleyecektir. Kolluk kurumları tabii olarak suç ve suçlunun ortaya çıkarılması amacıyla ihtiyaç duyduğu bilgileri bu düzenlemeye dayanarak sosyal ağ işletmelerinden talep edebilecektir. 5651 sayılı Kanunda benzer bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak Türk Ceza Muhakemesi Kanununun 332/1. maddesinde bilgi isteme konusuna yer verilmiştir. Buna göre, “Suçların soruşturma ve kovuşturması sırasında cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından yazılı olarak istenilen bilgilere on gün içinde cevap verilmesi zorunludur. Eğer bu süre içinde istenen bilgilerin verilmesi imkânsız ise, sebebi ve en geç hangi tarihte cevap verilebileceği aynı süre içinde bildirilir”. Hükümde görüleceği gibi sadece soruşturma ve kovuşturma sırasında istenilen bilgiler yer almaktadır.

Alman Sosyal Ağ Kanununun 5/2. maddesinde göze çarpan diğer bir unsur, kolluk kurumlarına bilgi verecek bir kişinin Almanya'da yetkili kılınacak olmasıdır. Özellikle yabancı ülke kaynaklı sosyal ağ işletmelerine ulaşmak zor olduğu için ya da ulaşılsa dahi bilgi vermedikleri için Almanya'da bir kişinin yetkili kılınması öngörülmüştür. Yetkili kişi belirlenmez ise, kolluk kurumlarının bilgi talebini karşılamayan yabancı menşeli sosyal ağ işletmelerine karşı hiç bir şey yapılamamaktadır.

Türkiye'de kolluk kurumları İnternet ortamında işlenen suç ve suçluyu ortaya çıkartabilmek amacıyla yabancı menşeli sosyal ağ işletmelerinden yeterli derecede ihtiyaç duyulan bilgileri alamamaktadır.⁸⁸ Bir başka ifadeyle bu tür sosyal ağ işletmeleri Türk kolluk kuvvetlerine yeterli derecede bilgi vermemektedirler.

⁸⁸ “Türk adli makamlarının, suçla konu eylemin faili ve delilleri hakkında bilgi vermeyen, talepleri reddeden internet firmaları ve yetkilileri hakkında çaresiz

“İnternet üzerinden hakarete uğradığımı, dolandırıldığımı, tehdit edildiğimi veya şantaja uğradığımı ve mağdur olduğumu söyleyen kişi şikâyetle bulunduğu durumda, ya bu eylemler ‘troll’ yöntemi kullanmak suretiyle yapılmışsa bir başka kişinin başı derde girecek veya internet ortamında fail olarak gözüken kişi bu eylemi icra edenin kendisi olmadığını söyleyecek veya internet kullanıcısının ismi yazılı olmadığı için kimliğine ulaşamayacak veya ilgili site, kullanıcı veya bilgileri Türkiye’de olmayacak veya Türkiye üzerinden ulaşamayacaktır. Tüm bu durumlarda cumhuriyet savcılarının ve kolluğun çaresiz kaldığı, faillerin IP adreslerine ve kimlik bilgilerine ulaşamadığı, Türkiye’de merkezi, şubesi veya yetkili temsilciliği bulunmayan internet şirketlerinden bilgi alınmadığı, internet şirketinin bulunduğu devletin bilgi verme ve adli yardım konusunda isteksiz davrandığı, soruşturmanın karanlıkta kaldığı, açılan birçok davada ise ‘troll’ yöntemi kullanıldığına dair savunmanın yapıp interneti kullandığı gözüken kişi tarafından iddianın kabul edilmediği ve sonuçta, ya kovuşturmaya yer olmadığına dair kararların veya beraat kararlarının verildiği bir gerçektir.”⁸⁹

İşte Almanya, bu tür sorunları yaşamamak için kolluk ve adli kurumlarının talep ettiği bilgilerin karşılanması amacıyla Almanya’da sosyal ağ işletmeleri tarafından bir kişinin yetkilendirilmesini zorunlu tutmuştur.

“Türkiye’de faaliyet gösteren, merkezi, şubesi veya temsilciliği Türkiye’de bulunan, yasal sorumlulukları yerine getiren, Anayasa ve kanuni dayanağı olmak kaydıyla bilgileri paylaşan sosyal ağ işletmeleri ile Facebook, Twitter gibi Türk Hukuku’nun gereklerini yerine getirmeyen, bilgi paylaşmayan, bunun için kendisine göre bahaneler üreten, maddi hakikati ve adaleti karanlıkta bırakan, ifade, basın ve haberleşme hürriyetlerini her konuda bir zırh olarak ön plana koyan, hatta kendi bulunduğu ülkenin kurallarına tabi oldu-

---

kaldığı, bu durumun soruşturmanın etkinliğini kırdığı, hak arama hürriyetinin özünü zedelediği, maddi hakikate ve adalete ulaşılmasını da engellediği bilinmektedir”, Ersan Şen, “Facebook ve Twitter’ın Bilgi Verme Yükümlülüğü Var,” Haber 7, Kasım 14, 2015, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1652212-facebook-ve-twitterin-bilgi-verme-yukumlulugu-var>.

⁸⁹ Şen, “Facebook.”

ğunu söyleyen sosyal ağ işletmeleri arasında 'eşitlik' ilkesi ihlal edilmektedir."⁹⁰ Bu nedenle yabancı menşeli sosyal ağ işletmelerinin Türkiye'de şube veya yetkili temsilcilik açma konusunda zorlanmaları, kanunların öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeleri demokratik hukuk devletinin gereğidir. Aksi halde, işlendiği iddia edilen suçlara karşı mağdurları çaresiz ve korumasız bırakan, faile ve bazı durumlarda somut delile ulaşamadığı için kovuşturmayaya yer olmadığına dair verilen kararlar ile delil yetersizliğinden verilen beraat kararlarının sorumluluğu Devlete yüklenecektir.

SONUÇ YERİNE

Almanya'da İnternet ortamındaki faaliyetleri, faaliyetleri yürüten aktörleri, bunların sorumluluklarını ve bunların yanında erişim engelleme konularını düzenleyen 01.03.2007 tarihli Telemedya Kanunu bulunmaktadır. Ancak sosyal ağlarda hukuka aykırı içeriklerin engellenmesinde bu Kanunun yetersiz kaldığının görülmesinden dolayı 01.09.2017 tarihinde Sosyal Ağ Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Bu Kanunda öncelikle sosyal ağ kavramı tanımlanmıştır. Ancak bütün sosyal ağlar Kanun kapsamında yer almamış, bunlara istisnalar getirilmiştir. Bunlar gazetecilik veya yayıncılık faaliyetinde bulunan platformlar, bireysel iletişim kurmaya yarayan platformlar, spesifik bir içeriğin yayılmasını sağlayan platformlar ve Almanya'da iki milyonun altında kayıtlı üyesi bulunan platformlardır. Türkiye'de de benzer şekilde 5651 sayılı Kanun sosyal ağlarda hukuka aykırı içeriklerin engellenmesinde yetersiz kalmaktadır. Ülkemizde hiçbir kanunda sosyal ağ kavramı tanımlanmamıştır. Türkiye'de de Almanya'da olduğu gibi sadece sosyal ağları düzenleyen yeni bir kanun yapılması ya da 5651 sayılı Kanuna eklemeler yapılarak öncelikle sosyal ağ kavramının tanımlanması ve özellikle Türkiye'de temsilciliği bulunmayan sosyal ağları kapsayacak şekilde yeni kurallar öngörülmesi gerekmektedir.

Alman Sosyal Ağ Kanununda yer alan ikinci önemli konu, rapor hazırlama yükümlülüğüdür. Bu yükümlülük ile sosyal ağ işletmelerinin bir bakıma faaliyet alanlarına ilişkin aksayan yönleri ile eksikliklerinin ortaya çıkartılması sağlanmakta, böylece Alman Dev-

⁹⁰ Şen, "Facebook."

letine bu konuda bir bakıma bilgi aktararak, Devletin gerekli tedbirleri alması sağlanmaktadır. Hukukun olmadığı her alanda, kişi hak ve hürriyetlerinin özü ve kamu düzeni zedelenmektedir. Bugün için devletler bakımından İnternet ortamı böyle bir alanı oluşturmaktadır. Bu nedenle iç hukukta İnternet ortamının hukuki açıdan düzenlenmesi kaçınılmazdır. İşte hazırlan raporların bu tür düzenlemelerde yol gösterici olması beklenmektedir.

Sosyal Ağ Kanununda hukuka aykırı içeriklere karşı şeffaf ve etkili bir şikâyet sisteminin kurulması öngörülmüştür. Almanya'da, Türkiye'den farklı olarak şikâyet sistemi hukuka aykırı içeriklerin çıkartılmasında ya da engellenmesinde temel rol oynamaktadır. Türkiye'de ise hukuka aykırı içeriklerin çıkartılması ya da engellenmesi konusunda sulh ceza hâkimlikleri önemli role sahiptir. Almanya'da uygulanan şikâyet sistemi 5651 sayılı Kanunda yer alan "uyar-kaldır" sistemine benzemektedir. Bu sisteme göre, yargı yoluna gitmeden önce hakkı ihlal edilen kişi ya da kamu kurumları sosyal ağ işletmesine başvurarak, hukuka aykırı içeriğin çıkartılmasını ya da engellenmesini talep edebilmektedir. 5651 sayılı Kanun her ne kadar uyar-kaldır sisteminden bahsetse de, bu sistemin işletilebilmesi amacıyla sosyal ağ işletmelerine düşen yükümlülükler veya bu konuda alınması gereken tedbirlerden bahsetmemiştir. Uyar-kaldır sisteminin uygulanabilmesini sağlayacak bir ayrıntılı düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye uygulamasında kullanıcılar hukuka aykırı içeriklere karşı doğrudan sulh ceza hâkimliklerine başvurumaktadırlar. Türkiye'de de uyar-kaldır sistemin nasıl işleyeceği konusunda ayrıntılı düzenleme yapılarak, önceliğin uyar-kaldır sistemine verilmesi, bu sistem sayesinde sorun giderilmez ise sonradan sulh ceza hâkimliklerine başvurulması gerekmektedir. Böylece mahkemelerin iş yükünün azaltılması da sağlanacaktır.

Sosyal ağlar ile ilgili yaşanan en önemli sorunlardan birisi de faaliyette buldukları ülkede tam olarak yetkili ve sorumlu temsilcilerinin olmamasıdır. Bu durum sosyal ağ platformlarında ortaya çıkan hukuka aykırılıklara karşı zamanında ve etkili müdahale edilmesini engellemektedir. Yalan haberler ya da sahte hesaplarla insanlar kışkırtılarak sokaklara dökülmekte, kolluk personeli ifşa edilerek hedef gösterilmekte ya da gene yalan haberlerle ticari iş-

letmeler zarara uğratılmaktadır. Bu tür içeriklerin yayılmadan çıkarılması ya da engellenmesi gerekmektedir. Yurt içinde atanan yetkili ve sorumlu temsilci ile bu tür içeriklere kısa sürede müdahale edilebilecektir. Almanya ve Türkiye’de bu zamana kadar edinilen tecrübeler, sosyal ağ işletmelerinin kendi ülkelerindeki merkezleri ile irtibata geçilerek hukuka aykırı içeriklerin çıkartılması ya da engellenmesinin etkili bir yol olmadığını göstermektedir. Sosyal ağ işletmeleri https protokolü kullandıkları için, hukuka aykırı içeriklere kendileri müdahale etmedikleri sürece faaliyette buldukları ülkelerden bir şey yapılamamaktadır. Ayrıca sosyal ağ platformlarında suç ve suçlunun ortaya çıkartılabilmesi için kolluk makamlarının ya da savcılıkların ihtiyaç duyduğu bilgileri yetkili temsilciden alabilme imkânı yeterli düzenlemenin bulunmaması halinde mümkün olamamaktadır. Platformlarda suç ve suçlunun ortaya çıkartılabilmesi için sosyal ağ işletmeleri bilgi vermediği durumlarda bir şey yapılamamaktadır. Bu durumu ortadan kaldırmak için Alman Sosyal Ağ Kanununda yer alan düzenlemeye benzer bir düzenlemenin 5651 sayılı Kanunda da yapılması günümüz koşullarında önemli bir zorunluluk teşkil etmektedir. Aksi durumda sosyal ağ platformlarında hakkı ihlal edilen mağdur gerçek ya da tüzel kişilerin hukuka olan güvenleri sarsılacaktır.

Sosyal Ağ Kanununda yer alan yükümlülükler yerine getirilmez ya da hukuka aykırı içerikler çıkartılmaz veya engellenmez ise sosyal ağ işletmelerine uygulanacak idari para cezalarına da anılan Kanunda ayrıca ve ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Türkiye’de de ifade özgürlüğü hakkını kısıtlamadan, sahte haberler, nefret söylemi ve hakaret ifadelerinin yer aldığı paylaşımlara karşı sosyal ağları düzenleyen bir kanuna ihtiyaç duyulmaktadır. Sosyal ağların Türkiye’de yürütülecek adli ve idari soruşturmaların selameti bakımından mutlaka bir irtibat kişisine sahip olması gerekmektedir. Ayrıca küresel teknoloji devleri hem bir taraftan Türkiye pazarına hükmedecek hem de bir sorun olduğu takdirde idari ya da yargı personeli ya da savcı sorunun çözülmesi için ABD’ye mektup göndermesi gerekecek. Bunun kabul edilebilir bir durum olarak görülmemesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Adelberg, Philipp Nikolaus. Rechtspflichten und -grenzen der Betreibersozialer Netzwerke. Wiesbaden: Springer, 2019.
- Dülger, Murat Volkan ve Mustafa Temmuz Oğlakcioğlu. "Alman Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanuna İlişkin Değerlendirme." Ceza Hukuku Dergisi 13, no. 37 (Ağustos 2018): 87-109.
- Eifert, Martin. "Das Netzwerkdurchsetzungsgesetz Plattformregulierung." İç. Netzwerkrecht, Die Zukunft des NetzDG und seine Folgen für die Netzwerkkommunikation ed. Martin Eifert, Tobias Gostomzyk, 9-43. Baden: Nomos, 2018.
- Guggenberger, Nikolas. "Das Netzwerkdurchsetzungsgesetz in der Anwendung." NJW (2017): 2577-2582.
- Henkoğlu, Türkay ve Bülent Yılmaz. "İnternet Erişim Özgürlüğünün Kısıtlanması: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme." Bilgi Dünyası 14, no. 2 (Ekim 2013): 215-239.
- Kalscheuer, Fiete ve Christian Hornung. "Das Netzwerkdurchsetzungsgesetz–Einverfassungswidriger Schnellschuss." Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht 23 (2017): 1721-1725.
- Kent, Bülent. Türkiye'de İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Kontoğlu, Sena. "Alman Sosyal Ağ Kanunu." Türkiye Adalet Akademisi Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi 8, no. 24 (Haziran 2018): 143-150.
- Liesching, Marc. "Lösungsmodell regulierter Selbstregulierung – Zur Übertragbarkeit der JMStV Regelungen auf das NetzDG." İç. Netzwerkrecht, Die Zukunft des NetzDG und seine Folgen für die Netzwerkkommunikation ed. Martin Eifert, Tobias Gostomzyk, 135-152. Baden: Nomos, 2018.
- Lüdemann, Jörn. "Privatisierung der Rechtsdurchsetzung in sozialen Netzwerken?." İç. Netzwerkrecht, Die Zukunft des NetzDG und seine Folgen für die Netzwerkkommunikation ed. Martin Eifert, Tobias Gostomzyk, 153-168. Baden: Nomos, 2018.
- Martini, Mario. Blackbox Algorithmus – Grundfragen einer Regulierung Künstlicher Intelligenz. Berlin: Springer, 2019.

- Meixner, Frank ve Pia Figge. "Das deutsche Netzwerkdurchsetzungsgesetz. Gesetzgeberische Motive, Aufbau und erste Erfahrungen." Notes du Cerfa 149 (2019).
- Mergel, Ines, Philipp S. Müller, Peter Parycek ve Sönke E. Schulz. Praxishandbuch Soziale Medien in der öffentlichen Verwaltung. Wiesbaden: Springer VS 2013.
- Müller-Terpitz, Ralf. "Soziale Netzwerke als Gegenstand des geltenden Rechts. Eine rechtssystematische Einordnung." İç. Netzwerkrecht, Die Zukunft des NetzDG und seine Folgen für die Netzwerkkommunikation ed. Martin Eiefert, Tobias Gostomzyk, 45-60. Baden: Nomos, 2018.
- Schwartzmann, Rolf. "Verantwortlichkeit Sozialer Netzwerke nach dem Netzwerkdurchsetzungsgesetz." GRUR-Prax (2017): 317-319.
- Şen, Ersan. "Facebook ve Twitter'ın Bilgi Verme Yükümlülüğü Var." Haber 7. Kasım 14, 2015. <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1652212-facebook-ve-twitterin-bilgi-verme-yukumlulugu-var>.